

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Diplomacie jako instituce mezinárodní společnosti

Bc. Elizaveta Rusinova

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní vztahy

Studijní obor Bezpečnostní studia

Diplomová práce

Diplomacie jako instituce mezinárodní společnosti

Bc. Elizaveta Rusinova

Vedoucí práce:

prof. Ing. Petr Drulák, Ph. D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023

.....

Poděkování:

Děkuji mému vedoucímu práce prof. Ing. Petrovi Drulákovi, Ph. D. za trpělivost, vstřícnost a cenné rady během procesu vypracování mé diplomové práce.

Obsah

Obsah	5
1. Úvod	7
2. Koncept mezinárodních společností v základních pracích teoretiků Anglické školy 10	
2.1. Anglická škola a Britský výbor pro teorie mezinárodní politiky.....	10
2.2. Koncepce mezinárodní společnosti	12
2.2.1. Charles Manning.....	12
2.2.2. Hedley Bull.....	13
2.2.3. Herbert Butterfield.....	21
2.2.4. Martin Wight	22
2.3. Instituce mezinárodní společnosti v pojetí Anglické školy	26
2.3.1. Rovnováha sil.....	26
2.3.2. Mezinárodní právo	30
2.3.3. Válka	33
2.3.4. Velmoci.....	38
3. Stanovení relevantních kritérií	42
4. Diplomacie v poněti autorů Anglické školy	47
4.1. Hedley Bull.....	47
4.1.1. Definice diplomacie	47
4.1.2. Klasifikace diplomacie	48
4.1.3. Funkce diplomacie.....	49
4.1.4. Tendence ve vývoji instituce diplomacie.....	51
4.1.5. Vztah diplomacie s jinými institucemi mezinárodní společnosti.....	52
4.2. Herbert Butterfield.....	52
4.2.1. Definice diplomacie	52
4.2.2. Klasifikace diplomacie	53
4.2.3. Tendence ve vývoji instituce diplomacie.....	54
4.2.4. Vztah diplomacie s jinými institucemi mezinárodní společnosti.....	55
4.3. Martin Wight	56
4.3.1. Definice diplomacie.....	56
4.3.2. Funkce diplomacie.....	58
4.3.3. Tendence ve vývoji instituce diplomacie.....	58
4.3.4. Vztah diplomacie s jinými institucemi mezinárodní společnosti.....	59
4.4. Adam Watson	60
4.4.1. Definice diplomacie	60
4.4.2. Klasifikace diplomacie	61
4.4.3. Funkce diplomacie.....	62
4.4.4. Tendence ve vývoji instituce diplomacie.....	63
4.4.5. Vztah diplomacie s jinými institucemi mezinárodní společnosti.....	65
4.5. Ian Hall	66
4.5.1. Definice diplomacie	66
4.5.2. Klasifikace diplomacie	66
4.5.3. Tendence ve vývoji instituce diplomacie.....	67
4.6. Shaun Riordan.....	67
4.6.1. Klasifikace diplomacie	67

4.6.2. Tendence ve vývoji instituce diplomacie.....	68
5. Závěr.....	70
6. Seznam literatury.....	74
7. Resumé.....	77

1. Úvod

Pojem diplomacie jako součást mezinárodní společnosti popsal Hedley Bull v 70. letech minulého století jako součást konceptu pořádku ve světové politice (Bull 1995: iv). Tento koncept mezinárodního pořádku je podle Bulla založen na existenci mezinárodní společnosti. Sama mezinárodní společnost je definována jako skupina států, která funguje na základě souboru společných pravidel a účastí na pěti mezinárodních institucích: rovnováze sil, mezinárodním právem, diplomacií, válce a velmocích. Pod těmito institucemi Bull rozumí soubor návyků a praktik, které státy používají v interakci mezi sebou (Bull 1995: 13).

Nejpřesněji a nejpodrobněji koncept mezinárodní společnosti popsal Hedley Bull ve své knize „The Anarchical Society“, jejíž první vydání vyšlo v roce 1977 (Kaczmarška 2017; Bull 1995: iv). K rozvoji tohoto konceptu přispěli také autoři Anglické školy jako Martin Wight a Herbert Butterfield. Martin Wight napsal dílo „Power Politics“ a Herbert Butterfield napsal „Christianity, Diplomacy and War“. Kromě toho společně vydali jedno z hlavních děl Anglické školy, a to kolektivní monografii „Diplomatic investigations“ z roku 1966. Jako první použil termín „mezinárodní společnost“ Charles Manning. Část autorů ho ale nezahrnuje mezi zřizovatele Anglické školy z důvodu neúčasti na Britském výboru pro teorie mezinárodní politiky (Mironov 2017: 20; Dunne 1998: 12). Pro tuto práci jej ale považují za důležitého autora.

Diplomacie je jednou z pěti institucí mezinárodní společnosti, které Bull popsal. V jeho chápání je diplomacie zaměřena na udržování vztahů mezi státy mírovými metodami (Bull 1995: 156–157). Názory autorů ani v rámci jedné teoretické školy nemusí být zcela shodné. Pohled na jednotlivé prvky konceptu mezi autory se může lišit. Proto tato práce zkoumá přístupy jednotlivých autorů, a ne teoretické školy jako celku.

Tato práce se skládá ze dvou částí, teoretické a praktické. V teoretické části je prezentován koncept mezinárodní společnosti. Vzhledem k tomu, že tento koncept byl formulován první generací vědců Anglické školy, je v teoretické části prezentován právě na základě prací autorů této generace. Tito autoři jsou Hedley Bull, Martin Wight a Herbert Butterfield. Jak již bylo popsáno výše, k rozvoji tohoto konceptu přispěl také Charles Manning, a proto tato práce odráží také jeho koncept, přesto že oficiálně nepatří do Anglické školy. V této části práce jsou také popsány čtyři z pěti institucí mezinárodní společnosti, a to rovnováha sil, mezinárodní právo, válka a velmoci. Tyto instituce jsou prezentovány na základě prací tří autorů, kteří koncept zformulovali: Hedley Bulla, Martina Wighta a Herberta Butterfielda.

V praktické části je popsána poslední z institucí koncepce mezinárodní společnosti – diplomacie. Tato část práce je zaměřena na studii instituce diplomacie v dílech různých autorů Anglické školy. Pokračováním linie teoretické části této práce bude instituce zkoumaná z pohledu první generace Anglické školy: Hedleyho Bulla, Martina Wighta, Herberta Butterfielda a Adama Watsona. Kromě toho bude instituce diplomacie zkoumaná také na základě prací autorů druhé generace Anglické školy: Iana Halla a Shauna Riordana. Výběr autorů, na jejichž základě bude probíhat výzkum pojmu diplomacie v rámci Anglické školy je založen na příspěvku zmíněných autorů do studie této instituce mezinárodní společnosti. Každý z nich zkoumal diplomacii buď v rámci části své práce, nebo v rámci celé práce. Hedley Bull zkoumal diplomacii ve svém díle „The Anarchical Society“ v kapitole s názvem „Diplomacy and International Order“, Martin Wight zkoumal diplomacii ve svém díle „Power Politics“ v kapitole „Diplomacy“ a Herbert Butterfield zkoumal diplomacii ve své kapitole „The New Diplomacy and Historical Diplomacy“ z kolektivní monografie „Diplomatic investigations“. Adam Watson věnoval diplomacii své dílo „Diplomacy. The dialogue between states“. Autoři druhé generace Anglické školy ve svých dílech reagovali na koncepci, kterou ve svých dílech popsali autoři předchozí generace. Ian Hall napsal kapitolu o diplomacii „Diplomacy, Anti-diplomacy and International

Society“ v kolektivní monografii a Shaun Riordan věnoval diplomacii své dílo „The New Diplomacy“. V této práci budu zkoumat všechny výše popsaná díla autory, které budou sloužit jako primární zdroje.

Cílem této práce je zmapovat názory jednotlivých autorů Anglické školy ve vztahu k diplomacii jako instituci mezinárodní společnosti a poté vytvořit typologii pojetí diplomacie v rámci Anglické školy. Z cíle práce lze odvodit výzkumné otázky: Jak vnímali instituce diplomacie zvolení autoři Anglické školy? Liší se vnímání instituce diplomacie autory různých generací? Liší se vnímání instituce diplomacie uvnitř jednotlivých generací? Lze na základě získaných dat formulovat typologii pojetí diplomacie mezi autory Anglické školy?

Díla autorů budou zkoumána na základě kritérií stanovených ve třetí kapitole. Na základě údajů získaných v této studii bude vytvořena typologie pojmu diplomacie v kontextu názorů autorů Anglické školy na danou instituci mezinárodní společnosti. Tato typologie má potenciál poskytnout nový pohled na koncept diplomacie v rámci Anglické školy.

2. Koncept mezinárodních společností v základních pracích teoretiků Anglické školy

2.1. Anglická škola a Britský výbor pro teorie mezinárodní politiky

Koncept mezinárodní společnosti sestavili autoři, jako jsou Bull, Wight, Butterfield a Mannin. Všichni přispěli k rozvoji tohoto konceptu: Charles Manning je autorem termínu "mezinárodní společnost", který později jako koncept rozvíjí ve svých dílech Hedley Bull, Herbert Butterfield předložil hypotézu "mezinárodní společnosti" Britskému výboru pro teorii mezinárodní politiky, kterou později rozvinul Martin Wight při práci s konceptem "systém států".

Anglickou školou se rozumí skupina vědců, kteří od 50. let minulého století pracovali na území Velké Británie na pomezí historie a mezinárodních vztahů (Kaczmarska 2017; Buzan 2001: 472). Hlavním sjednocujícím faktorem byl jejich výzkum konceptu mezinárodní společnosti, ke kterému přistupovali z historického, normativního, filozofického hlediska. První generace této školy byla také sjednocena myšlenkou odmítnutí vnitřní analogie společnosti v pojetí mezinárodní společnosti (Kaczmarska 2017). Samotný termín „Anglická škola“ vznikl díky článku, který vybízel k uzavření této školy (Kaczmarska 2017). Ale o existenci Anglické školy teorie mezinárodních vztahů lze skutečně hovořit od vzniku Britského výboru pro teorie mezinárodní politiky v 50. letech (Buzan 2001: 472). Ne všichni autoři, kteří přispěli k rozvoji konceptu mezinárodní společnosti, však do tohoto výboru patřili. Jedním z těchto autorů byl Charles Manning (Suganami 2001: 92). Jeho myšlenky ovlivnily vývoj konceptu, kterým koncept prošel v rámci Britského výboru, nicméně k účasti na něm nebyl Manning pozván (Buzan 2001: 473).

Sir Herbert Butterfield se stal prvním předsedou Britského výboru pro teorie mezinárodní politiky, který byl organizován ze začátku v roce 1959 jako projekt série seminářů o vyvracení mezinárodních vztahů a zahraniční politiky a později předělán na podobu výboru. Výbor byl analogií amerického projektu pro studium

mezinárodních vztahů a původně se předpokládalo, že budou spolupracovat, protože oba byly financovány Rockefellerovou nadací, spolupráce však nebyla dlouhá. Později bylo financování z Rockefellerovy nadace zastaveno, výbor však pokračoval v existenci až do roku 1985 (Mironov 2017: 48–49, Buzan 2001: 473). Butterfield byl předsedou Výboru až do roku 1967. Jeho role výzkumníka v tomto výboru však byla menší než u ostatních vědců, protože jeho historický směr výzkumu byl subjektivní a nepřispíval k rozvoji základních konceptů Anglické školy (Mironov 2017: 55).

Jako vzdělaný historik se Butterfield zajímal o teorii mezinárodních vztahů, ale stále se zajímal o historii a o vliv křesťanství na historii a jejich propojení (Dunne 1998: 81; Hall 2002: 720). Tento zájem se projevil při studiu mezinárodních vztahů a jejich analýze na základě historických událostí a vztahu k církvi (Dunne 1998: 81; Hall 2002: 724–726). Otázky morálky, prvotního hříchu, chamtivosti a kořisti pro něj hrály důležitou roli, protože podle jeho názoru církev¹ a politické instituce musely nasměrovat společnost k odstranění hříchů (Hall 2002: 725). Butterfield, ovlivněný náboženstvím a historií, se pokusil zformulovat pojem „morální rámec mezinárodních vztahů“, kterým myslel omezení pro státy a státníky na půdě mezinárodních vztahů na základě morálky a etiky podobně jako společenský pořádek. V jeho chápání musejí být morální rámce strukturami mezinárodního pořádku (Hall 2002: 730–731).

Martin Wight byl vzděláním historik a žák Herberta Butterfielda (Mironov 2017: 84). Jak již bylo uvedeno, Butterfield byl tvůrcem Britského výboru pro teorie mezinárodní politiky. Pro práci ve Výboru angažoval i svého bývalého studenta Martina Wighta, který ho později vystřídal na postu předsedy výboru (Mironov 2017: 116). Na rozdíl od svého učitele se Wight kromě teoretické práce v mezinárodních vztazích podílel také na aplikovaném výzkumu. Příkladem takového díla je kniha „Attitude to Africa“, ve které se svými kolegy popisuje

¹Bráno ve smyslu víry v Boha, ale nepodrobování církevnímu systému (Hall 2002: 725).

britskou zahraniční politiku vůči jejím koloniím v Africe a zároveň poskytuje odborné praktické rady pro správu kolonií (Mironov 2017: 97–99).

2.2. Koncepce mezinárodní společnosti

V této kapitole se zabývám samotnou koncepcí „mezinárodní společnosti“ a příspěvkem každého ze zmíněných autorů k rozvoji této koncepce.

2.2.1. Charles Manning

Jedním ze zakladatelů tohoto konceptu je Charles Manning. On si dal za úkol pochopit formální strukturu světa (Suganami 2001: 104). S ohledem na anarchistickou strukturu mezinárodních vztahů Manning předložil myšlenku existence mezinárodního pořádku, na jehož základě lze předpokládat existenci mezinárodního společenství. Také se domníval, že mezinárodní společnost má svá specifika a odlišnosti od vnitrostátní společnosti, přičemž s ní sdílí řadu společenských norem, které určují vztahy a chování subjektů v rámci jednoho systému (Mironov 2017: 20). Jako právník založil svou myšlenku mezinárodní společnosti na důležitosti mezinárodního práva jako pojiva pro státy, jelikož jsou to oni, kdo jsou členy mezinárodní společnosti. Při tom k fungování mezinárodního práva dochází v rámci anarchického mezinárodního systému, jehož prvky jsou právě státy, které mají suverenitu (Mironov 2017: 19–20, 29). Kromě mezinárodního práva je důležitým pojítkem mezi státy podle Maninga také mezinárodní morálka (Suganami 2001: 101).

Podle jeho vlastního hodnocení se mezinárodní společnost jako pojem používá v přeneseném smyslu (Mironov 2017: 29). Při formulování své představy o mezinárodní společnosti, ji Manning popisuje jako teoretickou z toho důvodu, že pro fungování koncepce mezinárodní společnosti je nutné personalizovat státy s možností budovat sociální vztahy mezi nimi. Sám autor považoval možnost formování sociálních vztahů mezi státy pouze za teoretickou, protože státy nejsou osobnostmi v běžně chápaném smyslu slova. Na základě těchto kritérií se Manning domníval, že potenciálně mezinárodní společností by se mohlo stát celé lidstvo,

nicméně formulace pojmu „mezinárodní společnost“ předpokládá suverénní státnictví jako prvky takové společnosti, nikoli jednotlivce (Manning 1975: s. x).

Manning trval na potřebě prozkoumat kontext, ve kterém se státy nacházejí, interagují a navzájem působí. Takový kontext je, podle jeho zjištění právě mezinárodní společnost, protože představuje sociální realitu pro státy, ve které formulují svou zahraniční politiku. V tomto případě je důležité poznamenat, že kontext je souborem faktů a musí být interpretován, protože je společensky konstruovanou sociální realitou (Suganami 2001: 102).

Charles Manning ve svých úvahách formuloval koncept, podle kterého svět prochází neustálými změnami a postupně se vyvíjí. Tím, že si dal za cíl porozumět formální struktuře světa, dospěl k závěru, že taková struktura se může postupně vyvíjet. Tímto vývojem naznačil, že stávající struktura státního systému je schopna se transformovat na společnost států sjednocenou mezinárodním pořádkem na základě vzájemného respektu, což by se později mohlo přeměnit na společnost lidí, ve které by neexistovaly státy jako prvky takové společnosti (Suganami 2001: 104).

2.2.2. Hedley Bull

Hedley Bull později rozvinul koncept „mezinárodní společnosti“. Zvláštní vliv na Bullovy práce měli Martin Wight a Philip Noel-Baker. Noel-Baker přivedl Bulla k účasti na různých mezinárodních konferencích na téma odzbrojení. Sám Philip Noel-Baker byl přívržencem myšlenky zbytečnosti války a byl také oddaný myšlence odzbrojení, jelikož tenhle proces může snížit pravděpodobnost válečného konfliktu. Bull však později jeho postoj v těchto otázkách nepodpořil a kritizoval ho za to, že vnímá odzbrojení jako nezbytné opatření k odmítnutí války jako způsobu řešení mezinárodních problémů. Bull se naopak domníval, že válka, která je představou ztělesnění síly, je nezbytným prvkem pro udržení mezinárodního pořádku (Mironov 2017: 155–156). Myšlenku o existenci mezinárodní společnosti Bull představuje jako alternativu ke strategickému

přístupu k otázkám politiky v oblasti mezinárodní bezpečnosti (Mironov 2017: 159).

Martin Wight ve svém teoretickém kurzu a později ve svých dílech popsal tři tradice myšlení nebo tradice analýzy mezinárodních vztahů. Právě tento systém tradic byl základem konceptu mezinárodní společnosti, který Bull zformuloval. První z nich je hobbsovská nebo machiavelistická tradice (Bull 1992: xi–xii; Mironov 2017: 169). Představitelé této tradice tvrdí, že mezinárodní politika je jako válečný stav (Bull 1995: 23). Válka všech suverénních států proti ostatním suverénním státům, přítomnost mezinárodní anarchie, absence morálky a dodržování každým státem pouze svých zájmů. Přesně tak se charakterizovala mezinárodní politika představiteli této tradice. Zároveň popřeli existenci mezinárodní společnosti vzhledem k výše uvedeným charakteristikám mezinárodní politiky. Někteří badatelé tuto tradici označují za realistickou nebo předcházející politickému realismu, a proto k ní patří autoři jako Hobbes, Carr a Morgenthau (Bull 1992: xi–xii; Mironov 2017: 169). Tato tradice byla kritizována H. Bullem za úvahy o mezinárodních vztazích, při kterých zároveň byla vynechaná velká část mezinárodní reality, která byla podle něj při takové analýze podstatná. Zároveň se v některých aspektech Bull shoduje s představiteli této tradice. Například v tom, že stát hraje ústřední roli při utváření mezinárodní politiky a že rovnováha sil je jednou z klíčových institucí mezinárodního pořádku (Mironov 2017: 179).

Druhá tradice je kantovská. Podle představitelů této tradice by mezinárodní politika neměla být pojátkem mezi suverénními státy, ale mezi jednotlivými jedinci, což by následně mělo mít tendenci k transformaci do nadnárodní světové společnosti (Bull 1992: xii; Mironov 2017: 170). Tvrdí, že mezinárodní politika by se měla rozvíjet do lidského společenství (Bull 1995: 23). Podle této tradice je v takové společnosti válka odmítnuta na úrovni myšlenky, která je podporována vysokou mírou solidarity, vzhledem k odmítnutí politiky agrese. Zástupci odkazují na dílo Immanuela Kanta „K věčnému míru“, odkud tradice odvozuje svůj název (Mironov 2017: 170).

Poslední z Wightem popsanych tradic je grotiovská. Tato tradice je pojmenována po zakladateli vědy mezinárodního práva Hugu Grotiovi a mezi představiteli této tradice patřili John Locke, Franklin Roosevelt a Winston Churchill (Bull 1992: xii; Mironov 2017: 170). Zástupci této tradice tvrdí, že mezinárodní politika se odehrává v rámci mezinárodního společenství (Bull 1995: 23). Mezinárodní společnost, v jejich chápání, se skládá ze suverénních států, které bez vyšší řídicí instituce vytvářejí mezi sebou mezinárodní vztahy, ve kterých je přítomen jak prvek konfliktu, tak prvek spolupráce (Bull 1992: xii). Hobbesovskou nebo machiavelistickou tradici a kanovskou tradici lze nazvat odlišnými názory, zatímco grotiovská tradice představuje něco mezi nimi a tvrdí, že státy jsou prvořadými prvky mezinárodní politiky, přičemž nemají ani úplný střet zájmů, ani úplnou podobnost zájmů (Bull 1995: 25; Mironov 2017: 170). Grotiovská tradice předpokládá, že světová politika by měla být založena na ekonomických a sociálních vztazích mezi státy, přičemž státy samotné jsou propojené mezinárodními pravidly a institucemi, které přijímají a na kterých se podílejí (Bull 1995: 25). Proto je v zájmu samotných států, které tvoří takovou mezinárodní společnost, zachovat tuto mezinárodní společnost, jelikož jsou propojeny institucemi v rámci takové společnosti a jsou zavázané společnými pravidly. Fungování mezinárodní společnosti je určováno fungováním jejích institucí, jako je diplomacie, mezinárodní právo, rovnováha sil a přítomnost velmocí (Bull 1992: xii).

Dalo by se tedy říct, že Hugo Grotius měl také silný vliv na vývoj Bullového konceptu mezinárodní společnosti. Grotius studoval otázku spravedlivé války v období třicetileté války v 17. století a dospěl k závěru, že v anarchii může ke zakotvení moci v mezinárodním prostředí dojít třemi způsoby: prostřednictvím zřizování národních států, prostřednictvím obnovy říší a prostřednictvím vytvoření mezinárodní společnosti (Mironov 2017: 171–172). Podle myšlenky Grotia by ústřední roli v mezinárodní společnosti, stejně jako v mezinárodním právu, měli hrát jednotlivci (Mironov 2017: 172).

Pět grotiovských hodnot, či uplatnění, které Bull zkoumá v rámci studie práci Grotia o spravedlivé válce, se staly základem pro koncept mezinárodní společnosti, protože dokazovaly její existenci. Tyto grotiovské hodnoty Bull popsal ve své eseji „The Grotian Conception of International Society“, která se později stala součástí jednoho z klasických děl v oblasti mezinárodních vztahů, editovaného Martinem Wightem a Herbertem Butterfieldem „Diplomatic investigations“ (Bull 1966b: *passim*; Mironov 2017: 172–173). První hodnota se týká spravedlnosti metod a prostředků, které se uplatňují při vedení spravedlivé války. Grotius tvrdí, že válka může být spravedlivá, pokud se odehrává ze spravedlivého důvodu, což znamená, že jedna ze stran, která bojuje za spravedlnost, má právo na základě přirozeného práva chránit spravedlivou příčinu v rámci potřeby, zatímco strana konfliktu, která nemá spravedlivý důvod k vedení války je zbavena všech práv. (Bull 1966b: 57–61; Mironov 2017: 171, 173). Druhá hodnota je spojena s právem na neutralitu pro státy, které se neúčastní války. Podle Grotia stát, který není přímo zapojen do konfliktu, ve kterém jedná strana má spravedlivý důvod k válčení, i když disponuje neutralitou, nemusí být nutně nestranný ve vztahu k příčině konfliktu a ke konfliktním stranám. V případě spravedlivé války by tedy státy, které nejsou přímo zapojeny do válečného střetu, měly právo připojit se k vojenským akcím podporou jedné ze stran a v případě uplatnění práva na neutralitu, mohly by také diskriminovat stranu, která nemá pádny důvod vést válku (Bull 1966b: 61; Mironov 2017: 173). Třetí hodnota, kterou Bull popisuje, souvisí s Grotiovou myšlenkou, že pokud mezi více státy dojde k vytvoření vojenské unie, její závazný charakter platí pouze v případě, že jeden ze spojenců vstoupí do války ze spravedlivých důvodů (Bull 1966b: 62; Mironov 2017: 173–174). Čtvrtá hodnota, kterou Bull popisuje při interpretaci Grotiových děl, se týká suverenity států a práva státu o nezasahování ostatních států do vnitřních záležitostí suverénního státu. Podle Grotia by lidská práva měla být prioritní pro hlavy států, což znamená, že jsou spravedlivým důvodem pro zahájení vojenských akcí a mohou legitimizovat vměšování do vnitřních záležitostí státu ze strany aktérů mezinárodní společnosti s cílem chránit obyvatelstvo tohoto státu. Sám Grotius přitom popřel možnost povstání

obyvatelstva proti svému vládci jako vnitřní konflikt v suverénním státě na základě spravedlivého důvodu, čímž ponechal možnost pro vnějšího aktéra zasáhnout na legitimním základě (Bull 1966b: 63–64). Poslední hodnota, kterou Bull popisuje, se týká povinnosti občanů státu bojovat na jeho straně v případě válečného konfliktu. Grotius tvrdí, že občan země v případě válečného konfliktu, pokud nepovažuje příčinu války za spravedlivou, má právo odmítnout bojovat za svou zemi. Obyvatelstvo válčícího státu se tak během válečných akcí dělí na bojovníky a nevojáky, protože povinnost občana bojovat za svůj stát vzniká spolu se spravedlivou příčinou války, jinak má občan právo odmítnout válčení (Bull 1966b: 64; Mironov 2017: 174). Všechny tyto hodnoty, které grocianismus zahrnuje, pro Bulla potvrdily existenci mezinárodní společnosti a staly se základem pro rozvoj tohoto konceptu (Mironov 2017: 174).

Poprvé tento koncept popsal H. Bull ve zprávě pro Britský výbor „Society and anarchy in international relations“, která také byla publikovaná v knize „Diplomatic investigations“ v roce 1966 (Bull 1966a: *passim*). V této zprávě Bull staví svou vizi mezinárodní společnosti proti předchozí doktríně o teoretické existenci mezinárodní společnosti. Oba pohledy na existenci mezinárodní společnosti vychází z existence v mezinárodním prostoru anarchie mezi suverénními státy jako formy vztahů mezi nimi při absenci vlády. Současně doktrína o teoretické existenci mezinárodní společnosti, která předcházela konceptu, který vyvinul H. Bull, popisovala mezinárodní společnost jako analogii k vnitřnímu uspořádání samostatného státu. Podle této analogie by se suverénní státy v mezinárodním prostoru měly chovat jako jednotlivci uvnitř státu. To znamená, že jakmile pro mírové soužití jednotlivců uvnitř státu, a tedy i formování společnosti je nutný institut nadřízené vlády, analogicky bude potřeba i existence nadřízené vlády pro suverénní státy v rámci mezinárodní společnosti. Zastánci této doktríny tedy dospěli k závěru, že anarchie a mezinárodní společnost nemohou existovat současně (Bull 1966a: 35). Bull tvrdí, že mezinárodní společnost má podobné rysy jako sociální společnost v rámci samostatného státu, ale zároveň zůstává jedinečnou, protože pro zajištění jejího fungování je možné připustit vyšší

míru anarchie než pro společnost uvnitř státu (Bull 1966a: 45). Bull v této zprávě zkoumá neudržitelnost analogie mezinárodní společnosti se společností lidí v rámci států prostřednictvím porovnání suverénních států a jednotlivců jako prvky společnosti (Bull 1966a: 45–48). Dochází k závěru, že pro studium mezinárodní společnosti mohou být použity analogie jako jsou analogie s anarchickou společností jednotlivců, kterou popsal Locke, nebo analogie s primitivními africkými společnostmi, ale je třeba vzít v úvahu jedinečnost mezinárodní společnosti, pokud jde o absence obecného orgánu správy. Proto by podle Bulla takové analogie neměly být uplatňovány při výzkumu mezinárodní společnosti. H. Bull také tvrdí, že jedinečnost mezinárodní společnosti podtrhuje přítomnost jedinečných institucí, jako jsou systém rovnováhy sil, mezinárodní právo, diplomatický systém a spolupráce mezi velmocemi (Bull 1966a: 48). Kromě již jmenovaných institucí mezinárodní společnosti Bull popisuje válku jako jednu z nich. Tvrdí, že válka mezi suverénními státy nejen může a smí nastat, ale je v některých situacích nezbytná jako použití síly v důsledku sporu mezi severními státy (Bull 1966a: 49). Také pro fungování mezinárodní společnosti je nutný pořádek nebo bezpečnost. Při teoretizování mezinárodní společnosti prizmatem mezinárodního pořádku je podle Bulla důležité si uvědomit, že pro udržení a fungování mezinárodního pořádku je lepší postavit ho proti klasickým nebezpečím v rámci anarchického systému mezi mnoho suverénních států než postavit ho proti pokusům vybudovat univerzální vládu, která sjednocuje různé společnosti, protože v takovém případě budou suverénní státy povinny vzdát se části svých práv (Bull 1966a: 50). Na základě argumentace Bulla v této zprávě vyplývá, že mezinárodní společnost, jak ji Bull reprezentuje, může existovat v anarchii bez jediné univerzální vlády (Mironov 2017: 177). Zároveň také tvrdí, že v mezinárodní společnosti existují i pravidla, která uznávají všechny suverénní státy, které do této společnosti vstupují (Bull 2000: 78).

Při studiu mezinárodní společnosti a alternativních forem mezinárodního systému, Bull také studuje přímý vliv státu jako prvku takového systému na něj samotného. Na základě těchto studií dochází k závěru, že státy, které jsou v

mezinárodním systému založeném na národních státech, budou mít malý vliv, protože budou schopny zajistit pouze minimální světový pořádek (Mironov 2017: 178). V rámci minimálního světového pořádku by měly být naplněny tři základní cíle, jako jsou plnění mezinárodních smluv, princip plnění slibu nebo plnění závazků, poskytování záruk za naplňování práva občanů na život a ochrana majetku (Bull 2000: 78; Mironov 2017: 178). Když už mluvíme o klesajícím vlivu národních států, Bull současně tvrdí, že tahle tendence přispívá k soužití států v rámci mezinárodního systému jinak stavu stagnace. V tomto případě, pokud hovoříme o fungování mezinárodní společnosti založené na fungujících institucích mezinárodní spolupráce, může mít postavení států tendenci k rozvoji (Mironov 2017: 178).

Později koncept Bull popsali ve své knize „The Anarchical Society“ s názvem „koncept pořádku ve světové politice“. První vydání knihy vyšlo v roce 1977, v roce 1995 bylo znovu vydáno a v roce 2002 bylo vydána 3. edice. V této práci on shromažďuje všechny své práce o konceptu mezinárodní společnosti a světového pořádku a dává tomuto konceptu strukturu (Bull 1995: *passim*). Bull definuje mezinárodní společnost jako společnost států, která je si vědoma a přijímá společný soubor pravidel založených na společných hodnotách a zájmech a podílí se na fungování společných institucí. Kromě toho Bull také udržuje spojení mezi mezinárodní společností a mezinárodním systémem: podle něho první nemůže existovat bez druhého, ale druhý nemusí nutně znamenat první (Bull 1995: 13). H. Bull definuje mezinárodní systém jako existenci vztahů mezi dvěma a více státy, protože vzniká ve chvíli, kdy mezi sebou dva nebo více států interagují a mají vliv na vzájemná rozhodnutí (Bull 1995: 9). Interakce mezi státy může být přímá nebo nepřímá, ale pravidelnost vzájemných vztahů jakéhokoli druhu stačí k vytvoření mezinárodního systému (Bull 1995: 10). Podle Bulla existují tři nejdůležitější atributy mezinárodní společnosti, dle jeho definice změna nebo absence alespoň jednoho by mohla vést k zániku mezinárodní společnosti ve prospěch mezinárodního systému (Bull 1995: 9, 240–241). Rozdíly mezi mezinárodní společností a mezinárodním systémem nejsou vždy zřejmé. Někdy mohou být

společné zájmy nebo společná nastavená pravidla pouze v počáteční fázi formování, nebo není zcela možné určit, zda je mezinárodní systém mezinárodní společností (Bull 1995: 15).

V této práci Bull také upozorňuje na důležitost takové složky světové politiky jako pořádek. Pořádkem se rozumí model chování, při kterém je prioritou udržování základních nebo primárních cílů společenského života na základě společenství zájmů, obecných pravidel a institucí. Společné zájmy představují vytvoření společného pořádku nebo zabránění nepořádku, vytvoření obecných pravidel určuje typ chování k naplňování společných zájmů (Bull 1995: 51–52). V souvislosti s mezinárodním pořádkem je tedy možné o něm hovořit jako o činnosti suverénních států, která přispívá k plnění primárních cílů mezinárodní společnosti (Bull 1995: 8). K primárním nebo elementárním cílům sociální společnosti Bull vztahuje omezení násilí, dodržování dohod a stabilizaci vlastnictví. Sám přitom tvrdí, že seznam těchto cílů není omezen na tyto tři (Bull 1995: 4–5, 18–19). Pokud jde o mezinárodní pořádek, Bull také definuje tři primární základní cíle, které podle jeho definice mezinárodního pořádku mají státy a na jejichž udržení závisí fungování samotného modelu mezinárodního pořádku. Prvním cílem je zachovat existenci mezinárodní společnosti států a mezinárodního systému před transformací, například do světové říše. Druhým cílem je zachování vnější suverenity států. Třetím cílem je udržení všeobecného míru založeného na absenci války mezi státy tvořícími mezinárodní společenství (Bull 1995: 16–18). Bull popisuje pět institutů mezinárodní společnosti, které by měli přispět k realizaci společných cílů: rovnováha sil, mezinárodní právo, diplomacie, velmoci a válka. Podstatou těchto institucí je formování spolupráce a její udržování mezi státy. Pravidla a instituce, které Bull ve své teorii popisuje, jsou nezbytnými podmínkami pro vznik mezinárodní společnosti a také dostatečnými pro její efektivní fungování (Bull 1995: 71).

2.2.3. Herbert Butterfield

Sir Herbert Butterfield byl odborným historikem, což do značné míry předurčilo jeho postoj ke studiu mezinárodních vztahů (Mironov 2017: 42–43, 55). Ve svých dílech se nezabýval samotným konceptem mezinárodní společnosti, ale věnoval pozornost některým z jejích institucí, jako je rovnováha sil a diplomacie (Mironov 2017: 52, 50) (jeho příspěvku k rozvoji koncepce těchto institucí budou věnovány podkapitoly č. 2.3.1 a 4.2). Butterfield se však s Bullem shodl na definici mezinárodní společnosti, uznával veřejný a sociální charakter mezinárodních vztahů a zároveň vnímá rovnováhu sil jako klíčovou instituci tohoto konceptu (Mironov 2017: 56–57, 73). Podle něho, klíčovou roli spolu s rovnováhou sil by měly hrát pro nastolení mezinárodního pořádku dvě instituce: diplomacie a omezení války, protože umožnily snížení vlivu mezinárodního strachu a pýchy jako hříchů lidstva (Dunne 1998: 81). Butterfield zároveň uznal důležitost kultury jako nezbytného aspektu při formování společnosti států, protože jednota kultury byla jedním ze základních prvků tohoto procesu. Z tohoto důvodu se přikláněl spíše k „systému států“ Martina Wighta, než k „mezinárodní společnosti“ Hedley Bulla (Mironov 2017: 73). Na rozdíl od Bulla se také domníval, že pokusy o vytvoření spravedlivé společnosti ne vždy vedou ke zničení mezinárodního pořádku, protože zničení pořádku by mohlo posílit rozdíly mezi slabými a silnými spíše než vést ke spravedlnosti (Hall 2002: 735).

Martin Wight během jednoho ze zasedání Britského výboru pro sebe definoval hlavní dogmata, na která postavil své díla Butterfield. Podle jeho poznámek Butterfield domníval, že status quo je důležitější než revizionismus, a proto země Západu musí ustoupit od toho druhého ve prospěch prvního. Také on věřil, že mezinárodní politiku je třeba zkoumat z hlediska diplomacie a historie mimo kontext praktické diplomacie (Hall 2002: 727–729).

Právě v Butterfieldových dílech je patrný rozdíl britského přístupu ke studiu mezinárodních vztahů od amerického přístupu. Rozdíl spočíval v přístupu tradice ke studiu mezinárodních vztahů a ústředním tématem výzkumu. Američtí

výzkumníci tak vidí ústřední roli v národních zájmech států, zatímco britští výzkumníci považují za klíčovou rovnováhu sil a koncepcie mezinárodní společnosti (Mironov 2017: 50). Výzkumníci z Anglické školy přistupovali ke studiu mezinárodních vztahů prostřednictvím studia mezinárodní společnosti, jejích norem a institucí, zatímco američtí výzkumníci použili behavioristický přístup (Mironov 2017: 60). Butterfield sám přitom neodmítal úplné využití behavioristických metod pro výzkum mezinárodních vztahů na rozdíl od svých kolegů. Připustil, že Britský výbor tyto sociálně-vědecké metody dostatečně nezkoumal, ale také říkal, že tyto metody jsou teoretické abstrakce, na rozdíl od empirických metod (Hall 2002: 732–733). Můžeme konstatovat, že Butterfieldův příspěvek k samotnému pojetí mezinárodní společnosti byl extrémně malý (Sharp 2003: 855). Soustředil se však na studium jednotlivých institucí mezinárodní společnosti, jako je rovnováha sil, omezení války a diplomacie, což bude ukázáno v podkapitolách č. 2.3.1, 2.3.3 a kapitole č. 4.

2.2.4. Martin Wight

Wight vydal několik prací významných pro Anglickou školu a pro výzkum mezinárodních vztahů. Jednou z nich byla „Power Politics“, kterou napsal ve druhé polovině čtyřicátých let. Jako realista dochází k závěru, že válka je nevyhnutelná, což pro něj jako pro křesťanského pacifistu bylo těžké přijmout (Mironov 2017: 89, 84–85). Uznává vedoucí roli státu jako hlavních aktérů mezinárodní politiky a politika síly je prvkem interakce mezi státy a také se podílí na vytváření hierarchie mezi nimi. S existencí hierarchie Wight také spojuje koncept dominance státu, protože některé jeho znaky jsou založeny na síle (Mironov 2017: 103–104). Později na základě této práce Wight přednášel na London School of Economics. V rámci tohoto kurzu se pokusil spojit různé úvahy o mezinárodních vztazích na základě historických společensko-politických zkušeností (Mironov 2017: 102). Po smrti Martina Wighta vydali jeho studenti pod edicí Hedley Bulla druhé vydání této knihy a rozšířili ji o Wightova různá díla a články, které byly vydány či nikoliv (Mironov 2017: 101).

Jak již bylo zmíněno dříve, byl to Martin Wight, kdo ve svém teoretickém kurzu a později ve svých dílech popsal tři tradice myšlení nebo tradice analýzy mezinárodních vztahů: hobbsovská nebo machiavelistická tradice, kantovská tradice a grotiovská tradice. Právě tento systém tradic myšlení použil Hedley Bull k vytvoření konceptu mezinárodní společnosti (Bull 1992: xi–xii). Tento systém Wight formuloval jako alternativu k politické filozofii a označil ji jako „mezinárodní myšlení“. Tímto pojmem myslel diskuse v oblasti mezinárodních vztahů. Wight také upřesnil, že v pojmu „mezinárodní vztahy“ se skrývají tři základní modely: mezinárodní anarchie, obvyklá interakce a morální solidarita. Podle jeho definice „mezinárodní anarchie“ je to situace, kdy suverénní státy neuznávají žádnou nadřazenost, jako například ve formě společné vlády, která by byla nadřazena nad skupinou suverénních států. V rámci „obvyklé interakce“ on chápe existenci společných institucí mezi suverénními státy, prostřednictvím kterých dochází k interakci mezi nimi. A pod pojmem „morální solidarita“ Wight rozumí přítomnost sjednocujícího prvku mimo politiku a ekonomiku, jako je „společnost států“, „lidstvo“ nebo „rodina národů“ (Wight 2005: 143–144). Formuloval tak klasifikaci myšlení o mezinárodních vztazích. Později svou klasifikaci rozšířil tím, že ji aplikoval na názory myslitelů minulosti a poznamenal také, že samotná klasifikace někdy nezohledňovala jejich názory na hranice dvou tradic. Právě tyto tři tradice se staly základem pro teoretickou analýzu mezinárodních vztahů a sloužily tak jako základ pro formulaci teorie Anglické školy (Mironov 2017: 107–109, 112).

Rozšířením této klasifikace Martin Wight popsal tři tradice, které byly popsány v předchozí podkapitole: racionalistická, realistická a revolucionistická tradice. Na základě toho, koho z myslitelů Wight vztahoval k jedné z tradic, byla každá tradice pojmenována po jednom z představitelů. Jedním z představitelů racionalistické tradice podle Wight byl Hugo Grotius, představitelem realistické tradice byl Thomas Hobbes a představitelem revoluční tradice byl Immanuel Kant. Právě po těchto myslitelích byly pojmenovány samotné tradice. Kromě už zmíněných Wight vztahoval k racionalistům také Aristotela, Locka, Akvinského,

Burka, k realistům Machiavelliho, Augustina, Luthera, Hegela a k revolucionistům Marxe, Mazziniho, Platóna, Rousseaua a Nehrua. Takový výběr myslitelů minulosti vůči vymezením tradicím provedl Martin Wight na základě analýzy o podobnosti názorů na mezinárodní otázky (Mironov 2017: 107, 114, 169–170; Bull 1992: xi–xii;). Právě grotiovská tradice byla základem pro Wighta, stejně jako pro Bulla, v pojetí mezinárodní společnosti, protože vysvětlovala existenci mezinárodního pořádku v mezinárodních vztazích. Na základě grotiovské tradice Wight navrhl existenci sociálního charakteru v mezinárodní společnosti, protože to naznačovala přítomnost společných norem a institucí jako metod udržování pořádku (Mironov 2017: 111).

O samotné mezinárodní společnosti začíná Wight mluvit v „Diplomatic investigations“ - jednom ze základních děl Anglické školy, kolektivní monografii vydané v roce 1966. V 1. kapitole, která má název „Why is there no international theory?“ odvodil existence mezinárodní společnosti od existence mezinárodní teorie. Pod tímto pojmem se rozumí analogie politické teorie, ale v nadstátní rovině ve smyslu existence diskuze na téma společností států nebo mezinárodní společností, tedy to, co před tím bylo zkoumáno v rámci mezinárodního práva (Wight 1966a: 18). Samotný pojem „mezinárodní společnost“ Wight rozebírá v jiné kapitole této kolektivní monografie s názvem „Western Values in International relation“. Zde se zabývá samotnou myšlenkou existence mezinárodní společnosti z několika stran, její podstatou a vztahem k mezinárodnímu právu. V době Machiavelliho a Hobbese existoval názor, že mezinárodní společnost neexistovala, protože mezinárodní vztahy byly vnímány jako anarchie bez sociálních prvků. V té době existovalo diplomatické společenství, které nebylo rovnocenné mezinárodní společnosti, protože to byla pouze síť vztahů mezi státy. Později, po vzniku mezinárodních organizací, jako je Společnost národů a Organizace spojených národů, se názory rozdělily: někteří se domnívali, že nelze soudit na základě diplomatických vztahů a přítomnosti mezinárodních organizací o existenci mezinárodní společnosti, zatímco jiní věřili, že je tomu naopak (Wight 1966b: 92). Kromě toho také existoval názor, že mezinárodní společnost

neexistuje, ale existuje společnost suverénních států, protože mezinárodní právo definuje suverénní státy jako subjekty mezinárodního práva, které vnímají a dodržují dohodnutá a přijatá obecná práva a principy. Jiný názor byl, že mezinárodní společenství by mělo být společenstvím lidstva, protože jinak by mezinárodní společnost s právními funkcemi a zastaralými diplomatickými formami poškodila společnosti lidí jako takové. Pokud tedy existuje mezinárodní společnost nebo společnost států, musí se následně transformovat na světové společenství. Tato transformace je možná třemi způsoby: přijetím společného standardu legitimacy (všechny státy se stanou buď národními, republikánskými, komunistickými atd.), nebo vytvořením společné světové vlády, nebo se transformace usadí v samostatném státě a ten stát stane se vzorem pro ostatní státy (Wight 1966b: 93–94). Wight také popisuje hodnoty, které by podle něj měly sloužit institucím mezinárodní společnosti. Celkem to, co popsal Wight se shoduje s institucemi mezinárodní společnosti, které popsal Bull: interakcí nezávislých komunit, existencí diplomatického systému mezi nimi, zapojením každé komunity do udržování rovnováhy sil mezi nimi, uplatňováním mezinárodního práva, zapojením se do mezinárodních institucí a také to, že válka, stejně jako konflikt, nepopírá přítomnost mezinárodní společnosti, protože má tu vlastnost, že končí mírem pro konfliktní strany (Wight 1966b: 96–97, 98; Bull 1966a: 48). Wight zároveň upřesňuje součinnost nezávislých komunit, také tvrdí, že ona by měla začít v křesťanském světě západní Evropy a následně se rozšířit do všech směrů po celém světě (Wight 1966b: 96).

Jak už bylo zmíněno, Butterfield se přikláněl spíše k „systému států“ Martina Wighta, než k „mezinárodní společnosti“ Hedley Bulla (Mironov 2017: 73). Systém států Wight chápal skupinu států spojených společnými zájmy a podobností v oblasti kultury a sociálního rozvoje (Mironov 2017: 130–131). Wight rozdělval systémy států na primární a sekundární systémy založené na kulturní homogenitě, kde primární systémy měly vysoký stupeň kulturní homogenity, vznikly uvnitř jednotné kultury a distancovaly se od zbytku světa prostřednictvím své kultury, zatímco sekundární systémy byly kombinací kultur různých států, k

čemuž došlo prostřednictvím mísení kultur. Rozvoj systému byl dosažen vznikem sekundárních systémů států, což naznačuje vznik konfliktů a anarchie, což zároveň lze vnímat jako důležité faktory pro rozvoj mezinárodní interakce (Mironov 2017: 132–133). Wight také vyvolává řadu teoretických otázek týkajících se systémů států, jako je počet účastníků, otázka jednoty politiky, stejně jako otázka homogenity států a dynamiky mezinárodního systému (Mironov 2017: 133–135). Wight ve svém chápání systému států rozlišuje několik znaků jeho existence: přítomnost suverénních států, vzájemné uznání jejich existence a vnější suverenity, existenci hierarchie a její uznání členy systému států, přítomnost pravidelné interakce mezi členy takového systému, existence právních omezení a vytvoření prostředků na ochranu společných zájmů (Wight 1977: 129).

2.3. Instituce mezinárodní společnosti v pojetí Anglické školy

Tato podkapitola je věnovaná pouze rovnováze sil, mezinárodnímu právu, válce a velmoci jako součástí konceptu institucí mezinárodní společnosti ve vnímání autorů první generace Anglické školy na příkladu 3 autorů: Hedley Bulla, Matrina Wight a Herberta Butterfielda.

2.3.1. Rovnováha sil

Bull ve své knize „The Anarchical Society“ popsal rovnováhu sil jako situaci v mezinárodních vztazích, kdy žádný ze států nemá převahu nad ostatními, a proto nemá právo stanovovat zákony (Bull 1995: 97). Koncept rovnováhy sil spočívá v omezení vlastního státu a dalších států od budování nadřazenosti v různých oblastech s cílem zachovat mezinárodní systém, a tedy i mezinárodní pořádek. Rovnováha sil nakonec slouží k tomu, aby mohly fungovat i ostatní instituce mezinárodní společnosti. Přesto existuje klíčová podmínka pro fungování rovnováhy sil jako instituce: členové mezinárodního systému, v jehož rámci je nutné dosáhnout této rovnováhy, musí vnímat zachování rovnováhy sil jako společný cíl (Bull 1995: 102). V rámci tohoto konceptu Bull zdůrazňuje jednoduchou rovnováhu sil a komplexní rovnováhu sil. V prvním případě jde o dvě síly (v kontextu mezinárodních vztahů jsou to dva státy) a ve druhém případě

rovnováhu sil naplňují tři a více sil. Složitost aplikace konceptu v praxi přitom spočívá v tom, že ne vždy je možné striktně rozlišit jednoduchou a složitou rovnováhu. Autor dodává, že historicky neexistovala rovnováha sil v mezinárodních vztazích, kterou by bylo možné přičíst výhradně jednomu druhu (Bull 1995: 97–98). Kromě toho Bull rozlišuje rovnováhu sil mezi celkovou rovnováhou sil a místní rovnováhou sil a dominantní a podřízenou rovnováhu sil. Pod obecnou a lokální rovnováhou si Bull představuje rovnováhu sil na úrovni mezinárodního systému a v jednotlivých regionech. Pokud jde o dominantní a podřízenou rovnováhu, zde jde o rovnováhu mezi klíčovými aktéry mezinárodního systému. Dominantní rovnováha není synonymem pro celkovou rovnováhu sil, je však chápána v tom smyslu, že může ovlivnit podřízenou rovnováhu sil, ale nemůže být ovlivněna z její strany také. Také rovnováha sil musí být nejen objektivní, ale také subjektivní (Bull 1995: 98–99).

Specifickou otázkou pro Bulla v kontextu rovnováhy sil byla otázka jaderných zbraní. On posuzoval perspektivu jaderné války a v této souvislosti analyzoval i své vnímání rovnováhy sil. Bull věřil, že v kontextu možnosti vypuknutí jaderné války získává rovnováha sil specifický charakter zadržování, a z tohoto důvodu popsal rozdíly mezi rovnováhou sil a nezávislým zadržovacím mechanismem. Mezi rozdíly on vyzdvihl zachování stability jako cíl odstrašujícího mechanismu, zatímco rovnováha sil vzniká v důsledku válek. Také podle Bulla má rovnováha sil objektivní hodnocení, zatímco zdrženlivost je vždy subjektivní. Také rovnováha sil může být všeobecná a může být jednou z institucí interakce mezi státy, zatímco zadržení je proces regulace vztahů mezi státy soukromě (Mironov 2017: 201–202).

Kromě Bulla prováděli svůj výzkum rovnováhy sil také Martin Wight a Herbert Butterfield. Pro sbírku „Diplomatic investigations“ každý z nich sám napsal kapitolu s názvem „Balance of power“. Pozoruhodné je, že bez vzájemné spolupráce oba napsali kapitoly do sbírky na stejné téma, ale z odlišných úhlů pohledu. Herbert Butterfield analyzoval rovnováhu sil z hlediska historických faktů a historické dynamiky, zatímco Wight zkoumal rovnováhu sil z teoretického

hlediska (Mironov 2017: 49–50). Důvodem, proč Butterfield zkoumal dějiny uplatňování konceptu rovnováhy sil, aby porovnal to s praktickou diplomacií ve 20. století, je zajištění toho, aby se zkušenosti ze zkoumaných rozdílů nedovolili opakovat dějiny válečných konfliktů ve 20. století (Mironov 2017: 53). Butterfield popisuje rovnováhu sil s ohledem na teorii evropského systému států. Tato teorie vytváří analogii mezi systémem států v Evropě a Newtonovým astronomickým systémem, což v praxi znamená, že malé a velké prvky daného systému se vzájemně vyvažují a je mezi nimi dosaženo rovnováhy (Butterfield 1966a: 132). On pohlíží na italské renesanční státy jako na systém států v miniatuře, protože byly omezeny na uzavřené území. V rámci takového systému, kde silnými prvky byly Florencie a Milán, se slabší prvky, jako například Benátky, snažily obě strany vyvažovat, například oslabováním stran prostřednictvím dlouhodobých konfliktů (Butterfield 1966a: 133). Butterfield dochází k závěru, že rovnováha moci jako koncept ve starověkém světě neexistovala. On však tvrdí, že italský myslitel Francesco Guicciardini byl blízko popisu tohoto konceptu prostřednictvím popisu snížení napětí v konfliktu mezi Florencií, Milánem a Benátkami: hlavy Florencie a Milána, sledující své vlastní zájmy, se spojily proti vnějším útočníkům a útokům Benátek (Butterfield 1966a: 133, 136–137). Butterfield v této kapitole také tvrdí, že nepochopení teorie rovnováhy moci v tehdejší době bylo způsobeno tím, že lidé vnímali mezinárodní vztahy jako váhy, kde strany jsou váhami a čím více spojenců strany mají, tím více převáží (Butterfield 1966a: 138). Podle něj se tento pojem vyvinul až v 17. století v důsledku změny rolí v Evropě, konkrétně v důsledku působení Francie. V té době byla formulována ustanovení, která vytvořila z rovnováhy sil jeden z nejdůležitějších cílů evropských států. Podle těchto ustanovení stát, který se stal dominantním vůči ostatním v systému, bude realizovat své ambice všemi možnými způsoby, a to i v případě, že se tento stát v minulosti postavil agresorovi, v pozici dominance se může stát agresorem i sám. Bezpečnost státu měla být nejvyšší prioritou, a proto rovnováha moci jako způsob jejího dosažení měla mít přednost před ostatními zákony (Butterfield 1966a: 139–140). Také na základě analýzy událostí 18. století on dochází k závěru, že rovnováha sil může být zaměřena na udržení *statutu quo*, což následně ovlivňuje

územní změny v mezinárodním systému ve prospěch zpomalení (Butterfield 1966a: 139–140). Koncept rovnováhy moci však může být pro slabé státy užitečný, protože jim zajišťuje existenci a nezávislý status a určitou autonomii, včetně výběru spojenců (Mironov 2017: 51; Butterfield 1966a: 144–146). V různých dobách však existovalo několik verzí doktríny rovnováhy moci, například, rovnováha moci, která je zakotvená v ústavách jednotlivých států nebo ve smlouvách mezi nimi, nebo doktrína rovnováhy moci jako předpis pro určité chování států v rámci systému (Butterfield 1966a: 146–147). Martin Wight se nezabývá vznikem konceptu rovnováhy moci, ale začíná vysvětlením, proč je nemožné přesně formulovat, jak rovnováha moci funguje. Identifikuje tři příčiny tohoto jevu. Zaprvé, plastičnost formulace konceptu rovnováhy moci. Obtížnost spočívá ve výkladu samotné formulace, protože samotné slovo „rovnováha“ lze vykládat různými způsoby: srovnáváním rovnocenných prvků, zjišťováním rozdílu mezi prvky a posilováním autority toho, kdo určuje stav rovnováhy. Za druhé, při používání konceptu se někdy nerozlišuje mezi teoretickým základem konceptu a praktickými doporučeními pro provádění zahraniční politiky. A třetím důvodem, který zdůrazňuje, je subjektivní hodnocení rovnováhy sil, protože ten, kdo ji hodnotí, nemůže být nestranný, například s ohledem na otázky spojené se přežitím národa (Wight 1966c: 149–151). Wight rozlišuje mezi jednoduchou a vícenásobnou rovnováhou moci. Jednoduchou rovnováhou moci se rozumí situaci v mezinárodních vztazích, kdy existují dva klíčoví aktéři a rozdělení moci probíhá mezi nimi. Vícenásobnou rovnováhou má na mysli přítomnost tří nebo více aktérů v aréně mezinárodních vztahů, přičemž jejich váha v celkovém obrazu musí být vyvážená. Wight však také tvrdí, že historicky nikdy neexistovala jednoduchá rovnováha moci, protože mezi dvěma klíčovými hráči vždy existovaly menší státy, které však ovlivňovaly celkovou rovnováhu moci. Jako příklad uvádí existenci a soupeření Římské říše a Persie, když státy jako Arménie a Palmýra hrály roli vyrovnávacích bodů (Wight 1966c: 151–152). Martin Wight také tvrdí, že koncept rovnováhy moci se v průběhu času vyvinul z deskriptivního na normativní koncept: původně se používal jako koncept popisující rovnováhu sil, postupně se stal principem, kterým by se měly hlavy států řídit při provádění zahraniční

politiky (Wight 1966c: 152–153). Později podle něj došlo také k další proměně definice rovnováhy sil, na základě toho, že se objevily situace, kdy se některé země cítily znevýhodněny kvůli soudům o své pozice v rovnováze na základě morálky a práva. Rovnováha moci se proto začala chápat jednoduše jako rozložení moci v mezinárodních vztazích v určitém okamžiku (Wight 1966c: 155). Jiný smysl výrazu „rovnováha moci“, který on popisuje, znamená, že strany zapojené do rovnováhy moci by si ve snaze zabránit možné situaci nerovnoměrného rozdělení moci, měly by preventivně zajistit „bezpečnostní rezervu“ (Wight 1966c: 158). Kromě toho, co již bylo popsáno, Wight také tvrdí, že vzhledem k tomu, že význam pojmu „rovnováha moci“ může mít tendenci měnit se od rovnoměrného rozložení moci ve prospěch jakéhokoli rozložení moci, dochází tedy k závěru, že dalším významem tohoto pojmu může být „držení převahy“ (Wight 1966c: 165). Wight také poukazuje na problém s udržení samotné rovnováhy. On také naznačuje, že roli toho, kdo udržuje rovnováhu v mezinárodních vztazích, mohou hrát jak samotné velmoci nebo jejich vládci (pokud se taková velmoc nezaváže k jedné ze stran), tak i malé státy (v případě zvláštní strategické polohy), nebo státní subjekty, které nejsou součástí mezinárodní společnosti (Wight 1966c: 161–162). V otázce udržení rovnováhy moci se Wight navíc domníval, že intervence může být použita k udržení rovnováhy moci jednoho státu vůči druhému, protože s rozvojem mezinárodní společnosti by se podle něj mělo posilovat a rozvíjet pojetí spravedlnosti v této společnosti (Mironov 2017: 124–125).

2.3.2. Mezinárodní právo

Druhou institucí mezinárodní společnosti, kterou Bull ve své knize „The Anarchical Society“ popsal, bylo mezinárodní právo. Bull zde definuje mezinárodní právo jako specifický soubor pravidel, která jsou v rámci mezinárodního systému a mezinárodní společnosti vnímána jako zákon, a tím zavazují účastníky světové politiky (Bull 1995: 122). Obecně lze Bullův přístup ke studiu mezinárodního práva označit za konzervativní, protože vnímá mezinárodní právo jako regulátor mezinárodních vztahů mezi klasickými subjekty mezinárodní společnosti (státy), ale zároveň nevylučuje jiné subjekty (Mironov

2017: 195). Statut Mezinárodního soudního dvora OSN zakotvil 4 zdroje mezinárodního práva: mezinárodní úmluvy, mezinárodní zvyklosti, obecné principy práva a soudní rozhodnutí, spolu s učením nejkvalifikovanějších právníků na světě (Bull 1995: 141; Library of congress nedatováno). On zdůrazňuje, že v době psaní této knihy se vnímání mezinárodního práva mění a mezinárodní právníci zařazují do seznamu subjektů mezinárodního práva jednotlivce, skupiny a mezinárodní organizace na stejnou úroveň jako státy. Je tedy možné hovořit o tvorbě zákonů světového společenství nebo o světovém právu (Bull 1995: 124, 140). Bull také tvrdí, že v rámci anarchistické mezinárodní společnosti se jednotlivé její prvky mohou uchýlovat k metodě svépomoci. Například v případě útoku jednoho státu na druhý, má druhý stát právo na sebeobranu a v takovém případě mohou jiné prvky mezinárodní společnosti takové akce akceptovat v souladu s mezinárodním právem. Bull také souhlasí s mezinárodními právníky a tvrdí, že v tom je spojení mezinárodního práva a rovnováhy sil, protože mezinárodní právo může být účinné pouze v případě, že jsou všechny jeho prvky v rovnováze a pouze tato rovnováha může zaručit respekt a dodržování mezinárodních zákonů (Bull 1995: 126, 104). V této knize se zabývá mezinárodním právem z hlediska funkcí, které plní vůči mezinárodnímu pořádku. Bull identifikuje tři funkce: určování společnosti suverénních států, určování pravidel jejich soužití i soužití s ostatními prvky mezinárodní společnosti, formulování norem a hodnot v anarchické mezinárodní společnosti a zajištění interakce prvků mezinárodní společnosti za účelem jejího udržení (Bull 1995: 135–136). Důležitým bodem, na kterém se Bull také zastavuje, jsou omezení mezinárodního práva. Mezinárodní právo má svou účinnost pouze v kombinaci s faktory, které nedefinuje, jako je samotná fyzická existence společnosti států, které jsou mezi sebou propojeny vztahy (Bull 1995: 137). Dalším omezením je střet mezinárodního práva a opatření k udržení mezinárodního pořádku. Instrukce mezinárodního práva může omezit uplatňování opatření k udržení mezinárodního pořádku. Příkladem takového omezení je otázka použití preventivní války k regulaci rovnováhy sil. Na jedné straně jsou vojenské akce proti státu, který nepoužil sílu proti jinému státu, nezákonné. Koncept rovnováhy sil však

předpokládá udržení rovnováhy sil i v situaci, kdy jeden ze států, který se na této rovnováze podílí, začne zvyšovat své síly, mohou ostatní státy takový krok vnímat jako hrozbu pro samotnou rovnováhu. Omezením mezinárodního práva, které Bull popisuje, je také otázka účinnosti uplatňování sankčních opatření proti agresorovi v důsledku jeho vedení agresivní války za okolností, kdy je nutné udržovat rovnováhu sil. Důležitým omezením mezinárodního práva je také samotná podstata suverenity státu. Vnitřní suverenita státu předpokládá nevměšování z venku do vnitřních záležitostí suverénního státu. Existují však situace, kdy je zásah z vnějšku nutný k udržení rovnováhy sil a v důsledku i mezinárodního pořádku, což je samo o sobě v rozporu s mezinárodním právem (Bull 1995: 138–139). Omezením může být také to, že funkce, které mezinárodní právo vykonává, aby udrželo mezinárodní pořádek, nemusí být vykonávána prostřednictvím mezinárodního práva. Jako zdůvodnění Bull popisuje historické příklady, kdy instituce mezinárodního práva vůbec neexistovala, například řecký systém městských států nebo starověký indický systém států (Bull 1995: 136–137).

Martin Wight odděluje pojem mezinárodní právo a mezinárodní legitimitu a zabývá se právě druhým pojetím. On definuje mezinárodní legitimitu jako obecný pohled států v mezinárodním společenství na otázky související s legitimním členstvím ve společenství národů, jako je otázka převodu suverenity a otázka kontinuity států (Wight 1977: 153). Přitom v souvislosti s mezinárodním právem Wight tvrdí, že mezinárodní právo představuje důkaz, že mezinárodní společnost skutečně existuje. On uvádí argumenty na obranu tohoto tvrzení a vyvrací argumenty těch, kteří popírají existenci mezinárodní společnosti na základě toho, že například státy v praxi ignorují mezinárodní právo, nebo na základě toho, že někteří autoři se domnívají, že mezinárodní společnost se mění v podobu vnitrostátní společnosti, kde by mezinárodní právo hrálo roli primitivního zákona. Jeho hlavním protiargumentem je, že mezinárodní právo propojuje suverénní státy v anarchistické společnosti, takže nemůžeme mluvit o žádném společném řídicím orgánu, který by dohlížel na dodržování mezinárodního práva, jako je mezinárodní vláda (Wight 1978:107–108). Wight také ve snaze poskytnout

protiargumenty tvrdí, že v situaci, když neexistuje mezinárodní společnost, je mezinárodní právo souhrnem principů a pravidel, která sdružuje výhradně suverénní státy na základě dohody mezi nimi (Wight 1966b: 93). Současně také konstatuje, že kritici mezinárodního práva jej nejaktivněji kritizují pouze v době největšího chaosu v mezinárodní politice, zatímco v době klidné pro mezinárodní vztahy kritici mezinárodního práva zastávají kritický názor jen málo (Bull 1995: 145). Definuje mezinárodní právo jako běžný systém práva, který zahrnuje práva a povinnosti států. Stejně jako Bull, mezi zdroje práva Wight rozlišuje smlouvy mezi státy, úmluvy a zvyky. Rozdíl mezi mezinárodním právem a legislativou je podle něj v tom, že nemůžeme mluvit o existenci mezinárodní legislativy, protože neexistuje žádný zákonodárny orgán v mezinárodním systému a smlouvy, které jsou zdrojem mezinárodního práva, se uzavírají mezi státy. Wight také zmiňuje důležitý aspekt mezinárodního práva, který spočívá v tom, že neexistuje mezinárodní soudní systém s povinnou jurisdikcí, protože stávající mezinárodní soudní dvůr při OSN má jurisdikci omezenou na státy, které ji uznaly a případy, které strany souhlasily předat pod jeho správu (Wight 1978:108–109).

Jak již bylo uvedeno výše, Butterfield přistupoval ke studiu mezinárodních vztahů a mezinárodní společnosti z hlediska historie, a proto se o mezinárodní právo zajímal málo. Butterfield předpokládal, že mezinárodní právo jako instituce mezinárodní společnosti je méně užitečné než diplomacie, a dokonce může do určité míry vyrušovat její práci. Jako argument uváděl neúspěch Společnosti národů, kterou on kritizoval za právní formu internacionalismu, což dle Butterfielda mělo vyvolat násilnou agresi na rozdíl od diplomatického systému, který existoval a fungoval až do roku 1914. Butterfield se také domníval, že kromě diplomacie může mezinárodní právo bránit i nastolení rovnováhy sil v mezinárodní společnosti (Delahunty 2008: 39–40).

2.3.3. Válka

Dalším institutem mezinárodní společnosti dle Hedleyho Bulla je válka. Definuje válku jako organizované násilí mezi politickými jednotkami vůči sobě navzájem.

Samostatně klade důraz na to, že násilí musí pocházet z jedné politické jednotky (státu) ve vztahu k jiné politické jednotce (jinému státu), jinak násilí nelze definovat jako válku. Také násilí nelze nazvat válkou, pokud nepochází z politické jednotky nebo je namířeno proti jednotlivým jednotkám (Bull 1995: 178). Mezi důvody, pro které se státy mohou uchýlit k válce, Bull zařazuje dosažení ekonomického zisku, eliminaci vnější hrozby a dosažení ideologických cílů. Současně také poznamenává, že v současné fázi² se cíle pro vedení války státem změnil. Například ekonomické přínosy jako cíl války již nejsou relevantní, protože dobývání území jako způsob hospodářského růstu státu ztratilo svůj prospěch ve srovnání s náklady, které stát musí vynaložit během válečného stavu nebo pro kontrolu nových území. Dosažení ideologických cílů jako cíl válek se transformovalo z šíření víry na území jiných států do šíření ideologie. Hlavním cílem válek je stále zajištění bezpečnosti pro stát: fyzické, ekonomické, bezpečnost spojenců (Bull 1995: 188–189).

Bull zavádí několik typů klasifikace války. Za prvé rozděluje válku na válku v širokém slova smyslu a v přísném chápání. Pod první formou on chápe válku, které se účastní i historické politické jednotky jako kmeny, starověké říše, feudální politická knížectví a moderní občanská uskupení. Pod druhou formou chápe mezistátní nebo mezinárodní válku mezi suverénními státy. Na základě této klasifikace upozorňuje, že v moderních podmínkách je možná pouze válka v přísném smyslu, protože suverénní státy mají dnes monopol na použití násilí (Bull 1995: 178–179). Dalším rozdělením, které Bull provádí s ohledem na válku, je rozdělení na válku v materiálním smyslu a válku v právním smyslu. Válka v materiálním smyslu podle jeho definice znamená skutečné vojenské akce a v právním smyslu znamená situaci, kdy politické jednotky byly schopny splnit určitá právní nebo normativní kritéria. Válka může být materiální, ale ne právní a naopak. K materiálním válkám, ale ne právním lze přičíst většinu válek po roce 1945, zatímco právní válka může být mezi obdobími materiálních válek nebo mezi ukončením bojů a podepsáním mírové smlouvy (Bull 1995: 179). Bull také

²První vydání knihy vyšlo v roce 1977 (Bull 1995: iv).

rozlišuje racionální, rozumnou a cílenou válku a slepou a impulzivní válku (Bull 1995: 180). Bull uvažuje o válce ze tří hledisek. Z pohledu jednotlivých států slouží válka k dosažení cílů států. Z hlediska systému států je válka faktorem, který ukazuje podobu mezinárodního systému v každém okamžiku jeho existence. Kromě války je takovým faktorem i hrozba války. Z pohledu společnosti států může být válka jak hrozbou zničení takové společnosti, tak prostředkem k dosažení cílů mezinárodní společnosti, například k zajištění dodržování mezinárodního práva nebo udržení rovnováhy sil. Pokud považujeme válku za hrozbu pro mezinárodní společnost, jedním z hlavních cílů mezinárodní společnosti bude omezení války v rámci stanovených pravidel, protože jinak hrozí rozpad mezinárodní společnosti na nepřátelské státy a v důsledku toho transformace mezinárodní společnosti do válečného stavu všech proti všem. Bull také tvrdí, že mezinárodní společnost používala čtyři druhy omezení války: omezení subjektů mezinárodní společnosti (válku mohou vést pouze suverení státy), omezení způsobu vedení války (dodržování pravidel vedení války), omezení geografie vojenských akcí (existence zákona o neutralitě a neutrálních státech), omezení důvodů pro vedení války (legitimními důvody pro válku byly v minulosti správná věc a spravedlnost, později příčiny války byly omezeny právními nástroji) (Bull 1995: 180–182). Podle Bulla válka hraje kromě negativní stránky ve vztahu k mezinárodní společnosti také pozitivní roli. Válka je nástrojem k dosažení dodržování mezinárodního práva s ohledem na absenci centrální vlády v mezinárodní společnosti. Válka je také nástrojem k udržení rovnováhy sil. Bull také zmiňuje třetí pozitivní roli války pro mezinárodní společnost, ale zároveň dodává, že tento aspekt je ve srovnání s předchozími pochybný: válka přispívá ke spravedlivým změnám v mezinárodní společnosti (Bull 1995: 182–183). Na základě výše uvedeného Bull dochází k závěru, že v současné fázi stále převládá vnímání války jako hrozby pro mezinárodní společnost, že z její pohledu je válka hrozbou pro rovnováhu sil a jediným důvodem, proč stát, který se do války vstoupil, může získat pomoc a podporu mezinárodní společnosti, je sebeobrana (Bull 1995: 191–192). Bull také analyzoval dopad existence jaderných zbraní na tuto instituce mezinárodní společnosti. Tvrdí, že s jadernými zbraněmi a bez

omezení už válka nemůže být užitečným nástrojem zahraniční politiky, protože to může vést k úplnému zničení jak samotných států, tak i mezinárodní společnosti jako celku. Současně Bull také vyvrací toto tvrzení, protože dochází k závěru, že pokud si státy, které mají jaderný arzenál a jsou v konfliktu mezi sebou, uvědomí ochotu druhého použít jaderné zbraně, budou se tak buď navzájem odstrašovat od použití jaderných zbraní nebo od neomezeného konfliktu, nebo soupeřit v demonstraci odhodlání použít tyto zbraně (vést diplomatickou válku). To platí za situací, když zároveň obě strany budou považovat takový vývoj událostí za nepřijatelný (Bull 1995: 183–187).

K válkám jako takovým Martin Wight přistupoval z hlediska svého vzdělání historika a své náboženské stránky. Dějiny mezinárodních vztahů on vnímal jako historii válek a konfliktů, proto i teorii mezinárodních vztahů vnímal jako teorii přežití (Mironov 2017: 120–121). Wight tvrdí, že pokud jde o válku, existuje paradox, že válka sama o sobě jako jev je nevyhnutelná, ale některým konkrétním válkám se lze vyhnout pomocí diplomacie. Ale válka jako jev nezmizí z mezinárodních vztahů, dokud neexistuje společná vláda na úrovni mezinárodních vztahů, dokud se mezinárodní politika nezmění v domácí politiku (Wight 1978: 137–138). Stejně jako Bull, Wight představuje svou klasifikaci válek. Zakládá ji na motivech k vedení války, a tak rozlišuje tři typy: válka pro zisk (ekonomické výhody, rozšíření území), válka ze strachu (preventivní nebo obranné války pro zachování své bezpečnosti) a válka doktrín (misijní nebo křížové výpravy, války pro doktrinální přesvědčení) (Wight 1978: 138–140). Když Wight uvažuje o revoluci a kontrarevoluci, o doktrinální válce a kontr doktrinální válce, o jejich vazbách k otázkám bezpečnosti a strachu jako motivu k válce, a dochází k závěru, že v moderní fázi lze strach označit za jediný správný motiv pro vedení války (Wight 1978: 142).

Právě období studené války a hrozba, která nesla jaderné zbraně, se staly tím, co přilákalo Butterfielda ke studiu mezinárodních vztahů (Dunne 1998: 75). Při studiu války jako instituce mezinárodní společnosti Butterfield poznamenal, že odklon od realismu k idealismu ve vztahu k válce může ovlivnit budoucí války a

vést k množství konfliktů. Jeho argumentem bylo, že v mezinárodní politice v meziválečném období, stejně jako v období studené války, převládal koncept války s cílem dosáhnout spravedlnosti a tvrdil, že označení někoho nebo něčeho za zlo, nese jako následky válku proti tomuto zlu, a proto vyvolává nové konflikty (Dunne1998: 76). On říká, že válka za spravedlnost, kterou lze definovat jako válku schopnou ukončit všechny války, sama o sobě vyvolává důvody pro novou válku, pro revoluci, což Butterfield definuje jako moderní barbarství (Butterfield 1953: 17). H. Butterfield přistupoval k této otázce z hlediska křesťanství, a proto se domníval, že žádný člověk nemá právo soudit, vynášet rozsudky a trestat zlo. S odkazem na evangelium říká, že i obranná válka má omezení a že stát nemusí být agresorem, i když není první, kdo zaútočil a rozpoutal válku (Dunne1998: 76; Butterfield 1953: 19, 43). Ve své knize „Christianity, diplomacy and war“ pojednává o třech skrytých zlech, která v důsledku války v roce 1914 vedla ke zničení existujícího pořádku. K tomuto zlu přičítá možnost totální války, revoluce a moderní barbarství. V této souvislosti zvažuje tvrzení, že chtít vést válku s určitým kontrolovaným cílem není možné v podmínkách již zahájených vojenských akcí. Toto tvrzení vyvrací srovnáním dvou válečných konfliktů: války v roce 1914 a válečného konfliktu v Koreji, který se odehrál během psaní této knihy. Dochází k závěru, že to bylo jasné rozdělení stran v korejském konfliktu, které neumožnilo politiku omezené války, protože v takové situaci chybí prvek partnerství v rámci mezinárodního pořádku, který se právě objevil v podmínkách války v roce 1914 (Butterfield 1953: 14–16). Vrátime-li se k samotné podstatě spravedlivé války, Butterfield tvrdí, že válka za spravedlnost je nejvíce nekontrolovatelná a plná nejsmrtelnějších prvků, jako je nenávisť a odmítnutí kompromisu. V této knize také tvrdí, že pokud je válka za spravedlnost nejhorší druh války, pak by nejatraktivnější druh³ války měl být ten, ve kterém by se intenzita bojů, stejně jako samotná válka, měla snižovat postupně, jak by bylo dosaženo cíle (Butterfield 1953: 26–18).

³Butterfield zdůrazňuje, že tohle jen v případě, pokud by k válce vůbec mělo dojít (Butterfield 1953: 27).

2.3.4. Velmoci

Poslední institucí, které se věnuje tato kapitola, jsou velmoci. Hedley Bull ve své knize popisuje instituce velmocí jako systém, ve kterém existují dvě nebo více mocností, které mají největší vojenskou sílu, spojence, ale zároveň jsou schopny se obejít i bez jejich pomoci a postavit se všem ostatním státům v systému a mají zvláštní práva a povinnosti, které jsou uznávány jinými státy. Ve své definici připouští i několik výhrad. Za prvé, jde o jaderné zbraně. V otázce zachování bezpečnosti při existenci jaderných zbraní není žádný stát schopen samostatně zajistit svou bezpečnost. Vzhledem k tomu, že i přes kroky, které státy podnikají, aby snížily pravděpodobnost útoku, žádný z nich nebude fyzicky schopen odolat jadernému útoku nebo zcela zaručit, že jiný stát nebude o takový útok usilovat. Vlastnictví jaderných zbraní není podmínkou pro označení státu jako velmoci (Bull 1995: 194–196, 197). Druhá výhrada se týká přítomnosti středních a malých mocností. Takové státy dodržují politiku neutrality, a proto podporují svou bezpečnost bez spojenců. V jejich situaci hraje důležitou roli udržení rovnováhy sil (Bull 1995: 194–196). Za zmínku také stojí, že Bull poukazuje na možný problém pro velmoci při obsazování manažerských funkcí v mezinárodní společnosti, protože pro legitimitu toho je nutné po celou dobu udržovat souhlas ostatních států (Bull 1995: 221). Bull také dává do protikladu pojmy „velmoci“ a „supervelmoci“. On definuje „supervelmoc“ jako něco, co se týčí nad definicí velmoci; jako mocenskou třídu, která má schopnost převzít řízení mezinárodní politiky. Bull vyjadřuje pochybnosti o užitečnosti tohoto termínu, protože měl smysl pouze ve vztahu k USA a SSSR. Jejich postavení bylo nad rámec konceptu „velmocí“, což v důsledku neslo potřebu změnit buď status západoevropských státních institucí směrem k „středním mocnostem“, nebo vytvořit konkrétní pojem pro označení USA a SSSR. Tímto pojmem se stal pojem „supervelmoc“. Podle Bulla však existence tohoto pojmu nepřináší nic do samotného konceptu „velmocí“, což znamená, že pro tuto instituci nepředstavuje žádnou užitečnost (Bull 1995: 196–197). Bull také zvažuje roli velmocí v mezinárodním pořádku. Svou argumentaci staví na opaku. Pokud by byly všechny státy, z pohledu jak

práva, tak i síly, rovnocenné, pak by o regulaci konfliktů nemohla být řeč, dokud by oni nevytvořily aliance, které by ve skutečnosti vytvořily nerovnost v mezinárodním systému. Z tohoto důvodu existence velmocí také přispívá k nerovnosti, která umožňuje upřednostňovat řešení konfliktů na základě názoru některých států na úkor jiných. Velmoci mají nadřazenost vůči menšímu státu a vůči celé mezinárodní společnosti, kterou používají v koncertu velmocí a vzájemném uznávání sfér vlivu s jinými státy, a v případě potřeby uplatňují svou místní nadřazenost jednostranně. Důležitou úlohou velmocí pro mezinárodní pořádek je navíc jeho upevnění udržením rovnováhy sil, přispěním do politiky při řešení mezinárodních krizí a snahou omezit válku. Je také důležité poznamenat, že stejně jako udržovat pořádek, mají velmoci tendenci provádět politiku pro jeho zničení: podněcovat války a krize, ničit rovnováhu sil (Bull 1995: 199–220). Mezi velmoci Bull řadí⁴ Spojené státy, Sovětský svaz a Čínu. Jsou to tyto tři státy, které definuje jako velmoci, protože jsou uznávány mezi sebou a mezinárodní společností jako nadřazené nad ostatními státy. Bull však dodává, že pokud je vezmeme v úvahu z hlediska vojenské síly, pak by Čína měla být z tohoto seznamu vyškrtuta, protože nemá mobilitu svých sil a také se vzdaluje od dalších dvou států na tomto seznamu z hlediska strategických jaderných technologií (Bull 1995: 197–198). Podle Bulla však pouze Spojené státy a Sovětský svaz plní role, které definuje jako role velmocí (popsáno výše) (Bull 1995: 220).

Na rozdíl od Bulla, jehož pohled na definici velmocí je založen spíše na teoretizování, Wight přistupuje k definici velmocí z hlediska historie. Ve své knize „Power politics“ se zabývá samotným pojetím velmocí na základě příkladů z minulosti. Podle něj je poměrně obtížné tento pojem definovat, je snazší uvést příklady. A proto navrhuje definovat stát jako velmoc na základě toho, co udělal, a ne na základě atributů, kterými disponuje (Wight 1978: 41, 48). Proto na příkladech rozebírá charakteristické rysy velmocí. Především popisuje zvláštní postavení takových států. Tento charakteristický rys velmocí Wight demonstruje

⁴První vydání knihy vyšlo v roce 1977 (Bull 1995: iv), a proto Bull určuje seznam velmocí v době psaní knihy.

na příkladu Vídeňského kongresu, kdy mezinárodní systém prošel změnami, a kontrolovat a řídit nový systém měly spojenecké státy, s jejichž postavením by se měly shodnout vedlejší mocnosti. Na základě historie 20. století Wight dospěl k závěru, že s cílem zachovat mír a bezpečnost tyto státy sledují své vlastní cíle, a dokonce si chtějí přivlastnit právo na otevřenou konfrontaci. Podobný systém velmocí existoval v rámci Pařížské mírové konference. V rámci této konference byla vznesena další důležitá otázka týkající se velmocí, díky níž došlo k rozdělení států na velmoci a ostatní. Je to otázka vojenské síly. Držení větší vojenské síly umožnilo zachovat a právně zakotvit status velmocí v rámci stálé účasti v Radě Společnosti národů. Toto rozdělení bylo také zdůvodněno obecnými širokými zájmy států nebo jejich omezenostmi. Právě na základě rozdělení mocností, které vzniklo v rámci Pařížské mírové konference, je založeno chápání konceptu velmocí Martina Wighta. (Wight 1978: 42–43, 50). Po druhé světové válce již Rada bezpečnosti OSN upevnila právní status velmocí, které v ní zaujaly stálá místa. Rada bezpečnosti OSN poskytuje mnoho aspektů pro vytvoření statusu velmoci, jako je právo veta a zrušení principu jednomyslnosti. Nicméně, Wight tvrdí, že ani tento status, ani právo veta nedělají ze státu velkou mocnost, protože v takovém případě nebere v úvahu srovnání států, pokud jde o síly, které má. V této souvislosti podle něj vzniká nový pojem „supervelmoc“. Na základě uvažovaných historických příkladů Wight také dochází k závěru, že status velmoci není trvalý a stát jej může také získat a vzdát se ho (Wight 1978: 45–46). Důležitým dalším aspektem při formování velmoci, o kterém Wight také zmiňuje, je válka jedné velmoci proti druhé. Jedním z příkladů je Severní válka mezi Ruskem a Švédskem. Vítězství v této válce umožnilo Rusku získat status velmoci, zatímco kvůli prohře v této válce Švédsko o tento status přišlo (Wight 1978: 46, 48). Kromě toho Wight naznačuje, že status velmoci stát může ztratit, ale časem jej obnovit. Jako jeden z příkladů on uvádí Rusko, v důsledku porážky ve válce v roce 1917 přišlo o svůj status velmoci, ale získalo ho zpět, když vstoupilo do Společnosti národů (Wight 1978: 48).

Herbert Butterfield nezkoumal samostatné velmoci jako instituce mezinárodní společnosti. Zvažoval je však v souvislosti s dalšími institucemi mezinárodní společnosti. Například, pokud jde o ctnostnou diplomacii, tvrdí, že i přes svou ctnost se velmoci mohou stát hrozbou mezinárodnímu pořádku kvůli nedostatku kompenzační síly v mezinárodní společnosti. Jako příklad takové situace on uvedl teoretickou situaci⁵, ve které dochází ke zničení komunismu a v důsledku toho k vzestupu anglo-americké nadvlády v mezinárodní společnosti, prostřednictvím vnučování vlastního přesvědčení jiným státům (Sharp 2003: 868–869).

⁵Sir Herbert Butterfield zemřel v roce 1979 (Hancock nedatováno).

3. Stanovení relevantních kritérií

V rámci Anglické školy se autoři nadrželi jediného pohledu na diplomacii jako na instituce mezinárodní společnosti. Pohled na tuto instituci se může lišit u autorů různých generací dané školy, dokonce i u autorů v rámci jedné generace. Cílem práce je zmapovat představu autorů Anglické školy o diplomacii a následně vytvořit typologie ponětí diplomacie. Pro naplnění tohoto cíle a pro empirickou část práce jsou v této kapitole stanovená kritéria. Celkem bylo pro tento výzkum vybráno pět kritérií: práce autorů Anglické školy s definicí diplomacie, jejich práce v oblasti klasifikace diplomacie, definování funkcí diplomacie, určování tendence ve vývoji instituce diplomacie a vztah instituce diplomacie s jinými institucemi podle konceptu mezinárodní společnosti, který byl popsán v předchozí kapitole.

Z cíle práce odvozují následné výzkumné otázky: Jak instituci diplomacie vnímali autoři, kteří patří k Anglické škole? Liší se vnímání instituce diplomacie autory různých generací? Liší se vnímání instituce diplomacie uvnitř jednotlivých generací? Lze na základě získaných dat formulovat typologii ponětí diplomacie mezi autory Anglické školy?

Tato práce se bude zabývat prací autorů Anglické školy, kteří nejvíce přispěli k rozvoji konceptu instituce diplomacie v rámci svých generací. Mezi první generace autorů Anglické školy, jejichž práce se vztahuje k této instituci a budou v této práci rozebírání, patří Hedley Bull, Herbert Butterfield, Martin Wight a Adam Watson. Autory druhé generace, jejichž práce jsou v dané oblasti taktéž relevantní, jsou Ian Hall a Shaun Riordan.

Tabulka č.1. Kritéria výzkumu

	Definice diplomacie	Klasifikace diplomacie	Funkce diplomacie	Tendence ve vývoji instituce diplomacie	Vztah s jinými institucemi mezinárodní společnosti
Hedley Bull	udržování vztahů mezi aktéry mezinárodních vztahů s jejich oficiálními zástupci a s pomocí mírových prostředků	dvoustranné /mnohostranné; stálé/dočasné; diplomatické činnosti/konzuláty	zajištění komunikace mezi státy, řízení mezivládních jednání a uzavření dohod, sběr dat o vnějším světě, minimalizace dopadů neshod mezi státy, symbolické funkce existence mezinárodní společnosti v podobě existence diplomatického sboru	relativní úpadek role profesionální diplomacie; snižování bilaterální diplomacie ve prospěch multilaterální; úpadek vyjednávání jako ústřední úlohy profesionální diplomacie; úpadek diplomatických institucí, jako jsou předpisy a úmluvy	důležité, ale podřízené postavení ve vztahu k pořádku a ostatním institucím, vyložené pro rovnováhu sil
Herbert Butterfield	neposkytuje definici, se kterou pracuje, ale přirovnává diplomacii k formě obchodu mezi lidmi	historická diplomacie/nová diplomacie	-	tendence k úpadku profesionální diplomacie; tendence k úpadku diplomacie kvůli vzestupu demokracie; zesílení demokracie kvůli zesílení	diplomacie je omezená v důsledku plného uznání práv států; diplomacie plní podřízenou roli ve vztahu k rovnováze sil, protože pracuje na

				morálního faktoru	naplňování národních zájmů
Martin Wight	systém a umění komunikace mezi mocnostmi; rozlišuje diplomacii a revoluční diplomacii; diplomacie je protipól špionáže	-	tři funkce diplomacie: získávání a předávání informací, vyjednávání a komunikace	snižování diplomatických standardů	diplomatický systém je hlavním institutem mezinárodních vztahů z důvodu své universality; velký vliv mají na diplomacii velmoci a mezinárodní právo
Adam Watson	mechanismus, který umožňuje dialog mezi státy prostřednictvím slibů, ujednání a smluv, kodexů chování a institucí, jejichž součástí jsou;	bilaterální/multilaterální (všestranní)	funkce diplomatického dialogu: zmírnění rozporů mezi konfliktními stranami; funkce diplomatické služby: shromažďování informací o možnostech a záměrech jiné země, mapování získaných informací, poskytování možnosti zavedení politiky na základě	pokles role ministra zahraničních věcí při rozhodování o formování zahraniční politiky státu, zvyšování role jiných ministrů při formování zahraniční politiky státu, zvyšování role hlav států a vlád v formování zahraniční politiky státu, rozšíření témat zahraniční politiky, tendence ke	diplomacie je propojená s mezinárodním právem, protože přepracovává již existujících pravidel a přidávání nových pravidel je jedním z hlavních úkolů diplomacie; tahle propojenost se odráží i v praktickém využití mezinárodního práva

			získaných údajů, informování zahraničních vlád o rozhodnutích přijatých domácí vládou; funkce diplomacie v mezinárodních organizacích: kolektivní centrum diplomatických aktivit států	změně účelů pro přerušení diplomatických vztahů mezi státy	
Ian Hall	nepředstavuje svou definici diplomacie, ale definuje diplomatičkou kulturu (uskutečňování komunikace mezi státy a zároveň vymezení jejich hranic)	nepředstavuje svojí klasifikaci diplomacie, ale pracuje s třemi typy antidiplomacie od Jamese Deriana: veřejná diplomacie, dolarová diplomacie a diplomacie nátlaku	-	poznává pozitivní dopad technologického progresu na instituce diplomacie	-
Shaun Riordan	-	vládní diplomacie; nová diplomacie/tradiční diplomacie	-	rozšiřování zahraničněpolitických témat; transformace instituce diplomacie kvůli	-

				technologick ému pokroku, rozšíření počtu postmodernis tických zemí, fragmentace tradiční diplomacie	
--	--	--	--	--	--

4. Diplomacie v ponětí autorů Anglické školy

4.1. Hedley Bull

4.1.1. Definice diplomacie

Hedley Bull rozlišuje tři významy diplomacie: udržování vztahů mezi aktéry mezinárodních vztahů jejich oficiálními zástupci a s pomoci mírových prostředků; vedení mezinárodních vztahů profesionálními diplomaty; a vedení mezinárodních vztahů diplomatickými, taktickými způsoby. Druhá z těchto definic patří Haroldu Nicolsonovi, který věřil, že diplomacie je metoda používaná velvyslanci a vyslanci, jinak řečeno diplomaté, k řízení mezinárodních vztahů prostřednictvím jednání. Podle Bulla je však tato definice omezená, protože role velvyslanců a vyslanců se postupem času zmenšila. Ve své třetí definici diplomacie se Bull opírá o definici Ernesta Satowa, která říká, že diplomacie je použití inteligence a taktu při vedení mezinárodních vztahů. Satow také dodává, že diplomacie je udržování vztahů mezi státy mírovými prostředky. Jako protiargument pro použití této definice Bull tvrdí, že v praxi nemusejí být profesionální diplomaté vždy rozumní a taktní. Ve své práci se Bull opírá o první ze tří významů diplomacie, protože ho sám považuje za širší definici (Bull 1995: 156–157).

K subjektům mezinárodních vztahů Bull řadí nejen státy, ale i další politické entity na světové scéně, jejichž názory je třeba brát v úvahu. Například mezinárodní organizace a politické skupiny (Bull 1995: 157). Při pohledu na další definici diplomacie, ve které je diplomacie definována jako vedení vnějších vztahů aktéry mezinárodního práva, Bull také tvrdí, že politické entity nemusejí být subjekty mezinárodního práva, aby vedly vztahy s jinými subjekty mezinárodních vztahů (Bull 1995: 158).

V současné fázi je podle Bulla diplomacie vysoce institucionalizovaná, z čehož mimo jiné také vyvozuje, že mezinárodní společnost existuje. Jeho tvrzení o vysoké institucionalizaci diplomacie je založeno na tom, že státy přijímají

obecná pravidla a úmluvy, které jsou základem pro navázání diplomatických vztahů ve formě výměny diplomatických misí mezi státy (Bull 1995: 161).

4.1.2. Klasifikace diplomacie

Bull odděluje několik klasifikací diplomacie. Za prvé, popisuje bilaterální a multilaterální diplomatické vztahy. V rámci bilaterální diplomacie chápe vztahy mezi státem nebo vládou a jiným státem a taky mezi národy a politickými systémy obou států. Na rozdíl od bilaterální diplomacie, multilaterální diplomacie jsou vztahy tří a více států za účelem řešení nějakého problému. Multilaterální diplomacie může probíhat formou konferencí dvou a více států. Takový druh diplomacie ve formě konference může mít dočasný nebo stálý charakter. Příkladem stálých multilaterálních konferencí je mezinárodní organizace. Bull také upozorňuje na důležitý aspekt, který nezapadá do konceptu multilaterální diplomacie. Říká, že stát se může podílet na mezinárodní organizaci a být tak součástí multilaterální diplomacie. Stát však může mít i diplomatické styky se samotnou mezinárodní organizací, jejímž členem je. Takové diplomatické styky nelze připsat ani multilaterální, ani bilaterální diplomacii. Podobný fenomén Bull ilustruje na příkladu Velké Británie, která jako člen Organizace spojených národů může mít diplomatické styky přímo se samotnou organizací prostřednictvím jejích orgánů (Bull 1995: 158–159).

Bull také rozlišuje mezi ad hoc diplomacii a institucionalizovanou diplomacii. V rámci ad hoc diplomacie chápe diplomatické styky, ke kterým dochází v průběhu konkrétního případu, kdy je potřeba diplomatický kontakt. Za příklad takové diplomacie označuje první kontakty Evropanů s původními obyvateli Ameriky. Bull také naznačuje, že v moderní diplomacii převládá institucionalizovaný charakter. Pod takovou diplomacii Bull chápe stálost diplomatických vztahů založených na přijatých pravidlech a úmluvách a které jsou podporovány nezávisle na konkrétních okamžitých otázkách. Institucionalizace diplomacie probíhala v různých fázích: výměna zpráv a vyjednávání; vznik stálých

ambasád; právní uznání exterritoriality velvyslanců; vznik diplomatického sboru; Vídeňský kongres, na kterém byl vytvořen systém upřednostňování mezi diplomatickými misemi dle doktríny rovnosti států; a Vídeňská úmluva, která kodifikovala tradiční mezistátní diplomatickou praxi (Bull 1995: 159–160).

Bull taktéž rozlišuje diplomatické a konzulární řízení mezinárodních vztahů, kde je diplomatická část zodpovědná za vztahy mezi státy a konzulární část je zodpovědná za vztahy jednotlivců s vládou jiné země, než ke které patří stejně jako s občany jiné země. Taková klasifikace má však svá omezení. Diplomatické zastoupení může vykonávat konzulární funkce, a naopak konzuláty mohou vykonávat diplomatické funkce, což vede k tomu, že v současné fázi mohou být oba typy jednotek sloučeny (Bull 1995: 160).

4.1.3. Funkce diplomacie

Bull ve své práci také popisuje funkce, které diplomacie vykonává ve vztahu k systému států a pořádku v něm. Za první, diplomacie poskytuje a usnadňuje komunikaci mezi subjekty mezinárodního systému prostřednictvím vyslanců. Pro výkon této funkce mají diplomaté imunitu vůči hostitelskému státu, který je chrání před vražděním a nátlakem ze strany daného státu, a tím zajišťuje efektivitu komunikace (Bull 1995: 163–164).

Za druhé, uzavírání dohod je rovněž funkcí diplomacie. Diplomat musí najít styčné body v zájmech států, aby mohl rozvíjet porozumění a povědomí o společných zájmech těchto států, což je základem pro uzavření dohod mezi nimi. Klíčovým bodem je v tomto případě zavedení zahraniční politiky státu jako racionálního následování zájmů státu, nikoli jako prosazování nároků na všeobecnou moc a pronásledování svých sobeckých zájmů nebo pronásledování disidentů (Bull 1995: 164).

Další funkcí je shromažďování informací o vnějším světě. Každý stát ve snaze kontrolovat vnímání sebe sama jinými státy omezuje přístup k informacím o sobě, které chce zatajit, ale zároveň otevírá přístup k informacím, které chce ukázat. Jako příklad takového tvrzení uvádí Bull byzantskou praxi přijímání zahraničních zástupců, které s určitou modifikací následují i velmoci v moderní době. Velmoci odmítají ostatním přístup k jejich vojenským technologiím, ale zároveň se snaží ukázat svou vojenskou sílu za účelem zastrašování. Právě diplomaté se zabývají shromažďováním zpravodajských informací (Bull 1995: 164–165).

Jako čtvrtou funkci Bull označuje minimalizaci dopadů neshod mezi státy. Neshody nevznikají nutně jenom mezi znepřátelenými státy. Neshody mohou nastat i mezi státy, které mají dlouhou pozitivní historii spolupráce. V důsledku těchto neshod může vzniknout mezinárodní napětí. Na minimalizaci neshod a jejich důsledků v podobě napětí jsou povoláni diplomaté. Za tímto účelem diplomaté při komunikaci se zástupci jiného státu dodržují jazykové konvence, jako je vyhýbání se poškozování hrdosti cizího zástupce a jeho státu ve prospěch uspokojení hrdosti samotného diplomata. Používání argumentů k dosažení svého cíle, ale bez použití hrozeb. A v neposlední řadě se bude diplomat snažit ukázat podobnost zájmů jeho státu se státem, který jiný diplomat zastupuje. Bull také říká, že právě tato funkce diplomacie se stala základem pro definici samotné diplomacie, kterou navrhl Satow, protože diplomat musí být taktický a taktí a zdržet se přímého uznání reality v případě konfliktu (Bull 1995: 165–166).

Poslední funkcí, kterou Bull vztahuje k diplomacii, je funkce symbolická. Existence pravidel, která sjednocují a podřizují všechny prvky, jež jsou součástí mezinárodní společnosti, je zakotvena a demonstrována prostřednictvím systému diplomatických sborů, které se nachází v hlavních městech každého státu (Bull 1995: 166).

4.1.4. Tendence ve vývoji instituce diplomacie

Pokud jde o vývojové trendy instituce diplomacie týkající se mezinárodního pořádku, Bull rozlišuje roli diplomacie v široké definici, se kterou pracuje, a roli profesionální diplomacie. V souvislosti s tím prvním tvrdí, že role diplomacie se nezměnila, ale je stále důležitým prvkem mezinárodního pořádku. Pokud jde o roli druhou, zde Bull poukazuje na negativní tendence ke snížení role profesionální diplomacie po 1. světové válce. Stalo se tak proto, že se snížila role stálého velvyslance a jeho mise ve prospěch jednání na nejvyšší úrovni nebo na úrovni jednotlivých ministrů. Vznikli také noví agenti, kteří se vedle svých přímých povinností stali i představiteli svého státu. Takovými zástupci mohou být speciální mise civilní služby a poradní skupiny pro vojenskou pomoc. Sbližování zemí na pozadí rozšíření podnikání v různých sférách mezi státy může vyvolat riziko zániku instituce stálého diplomatického zastoupení. V důsledku toho může dojít k omezení nebo snížení bilaterální diplomacie (Bull 1995: 166–167).

Bull také poukazuje na trend snižování bilaterální diplomacie ve prospěch multilaterální. Důvodem je nárůst počtu mezinárodních organizací (Bull 1995: 167). Navzdory rostoucímu počtu mezinárodních organizací není tendence přecházet od používání bilaterální a multilaterální diplomacie k používání výhradně multilaterální, protože mezinárodní organizace poskytují příležitosti bilaterální diplomacii (Bull 1995: 168).

Bull také ukazuje na třetí trend ve vývoji diplomacie, který se vztahuje na moderní období s počátkem v roce 1917. V tomto roce USA vstoupilo do 1. světové války a spolu s porevoluční SSSR vyžadovaly změny v diplomatickém systému, a to zrušení starého systému diplomacie. V tom Bull vidí úpadek ústřední úlohy profesionální diplomacie – vyjednávání – protože v autorově současnosti státy neusilují o vzájemná jednání, ale spíše během vyjednávání mezi sebou a snaží se získat podporu třetích stran (Bull 1995: 168–169). Bull také odkazuje na Nicolsonovu práci, kde Nicolson popisuje další důvod úpadku staré diplomacie, a

to otevřenost nové diplomacie, protože ve skutečnosti vylučuje možnost jakéhokoli vyjednávání, jehož součástí je soukromí (Bull 1995: 169).

Posledním trendem, na který Bull poukazuje, je úpadek diplomatických institucí, jako jsou předpisy a úmluvy. Bull říká, že ve 20. století došlo k posílení těchto institucí, protože se zvýšil počet států, které se připojily ke stávajícímu diplomatickému systému. Zároveň došlo k vídeňským úmluvám z let 1961 a 1963, které kodifikovaly a formalizovaly normy týkající se diplomatického a konzulárního aparátu. Přitom i přes posílení těchto diplomatických institucí došlo v průběhu 20. století ke snížení jejich dodržování. Tento trend byl pozorován u antagonistických států (Bull 1995: 171).

4.1.5. Vztah diplomacie s jinými institucemi mezinárodní společnosti

Bull otevřeně neanalyzuje roli diplomacie vůči jiným institucím mezinárodní společnosti. Z jeho výzkumu však lze usoudit, že mezi všemi institucemi mezinárodní společnosti, hlavní roli pro Bulla hraje právě rovnováha sil. V takovém případě všechny ostatní instituce, včetně instituce diplomacie, hrají vůči rovnováze sil podřízenou roli. Vzhledem k tomu, že narušení rovnováhy sil ve prospěch jednoho ze států mu může umožnit zanedbat přijaté normy a předpisy, včetně pravidel a norem diplomatických vztahů (Mironov 2021: 15, Bull 1995: 112). Podřízené postavení diplomacie jako instituce mezinárodní společnosti vůči ostatním institucím také posiluje tvrzení, že aby byla vnímána jako instituce, musí být diplomacie posílena silou a mezinárodním právem. Jinak lze diplomacii využít pouze jako nástroj mezinárodní spolupráce (Mironov 2021: 15).

4.2. Herbert Butterfield

4.2.1. Definice diplomacie

Herbert Butterfield zkoumá a pracuje s diplomacií jako s institucí mezinárodní společnosti v jedné z kapitol kolektivní monografie „Diplomatic investigations“ –

„The New Diplomacy and Historical Diplomacy“. V této publikaci však neudává definici diplomacie, se kterou pracuje. Jeho snahu definovat diplomacii však můžeme vidět v jeho knize „Christianity, Diplomacy and War“. V této práci zkoumá pojem moc a pojem diplomacie ve vztahu k moci. Tady rovněž neudává jasnou definici diplomacie, nicméně lze pochopit, jaký význam mu přiděluje. Butterfield se distancuje a popírá dřívější tendenci považovat diplomacii za formu diskuse, při které dochází k výměně akademických argumentů. Přirovnává diplomacii k formě obchodu mezi lidmi. I přesto, že Butterfield neudává určitou definici diplomacie, popisuje charakteristický rys, který je podle něj pro diplomacii charakteristický. Tvrdí, že diplomacie funguje v situacích, kdy jsou strany v konfliktu s použitím síly. Zde nejde o fyzické použití síly, ale pouze o její přítomnost, protože boj mezi stranami konfliktu může být výhradně diplomatický, a v takovém případě lze hovořit o transformaci síly státu (Butterfield 1953: 68).

4.2.2. Klasifikace diplomacie

Sir Herbert Butterfield rozlišuje „historickou diplomacii“ a „novou diplomacii“. Právě s touto klasifikací pracuje ve své kapitole věnované diplomacii v kolektivní monografii „Diplomatic investigations“. Poznamenává, že předělem ve vymezení diplomacie, tak jak to sám Butterfield klasifikuje, je první světová válka: diplomatický systém, který existoval před válkou, označuje jako „historický“ nebo „starý“ a diplomatický systém po válce označuje jako „nový“ (Butterfield 1966b: 181).

Butterfield poznamenává, že po první světové válce byly vzneseny stížnosti na starý systém diplomacie, konkrétně na tajnou diplomacii. Diplomaté, kteří ji vykonávali, nesli zodpovědnost za neodvrácení války (Butterfield 1966b: 181–182). Tímto způsobem se „nová diplomacie“ začala chápat jako transformace diplomacie prostřednictvím zavedení jednodušších pravidel a typů politiky. Tato rozhodnutí vycházela z tvrzení, že diplomacie, stejně jako politika jako celek, musí

být přizpůsobena potřebám moderní demokracie, což právě umožnil konec první světové války (Butterfield 1966b: 182).

Autor také zmiňuje, že navzdory změnám, které nastaly s diplomacií po první světové válce, lze prvky starého systému stále pozorovat v OSN, protože základ jeho práce a rozdělení hlasů je založen na tradičních diplomatických kanálech a vztazích mezi vládami států (Butterfield 1966b: 191). Proto také stojí za zmínku, že i když Butterfield rozlišuje mezi novou a starou diplomacií, přesto si klade další zajímavou otázku: zda může nová diplomacie používat prvky diplomacie staré neboli tajné? Tato otázka pramení z toho, že poté co se diplomacie přetransformovala z tajné na otevřenou, prošla řadou změn, včetně techniky a postupů. Butterfield se domnívá, že na základě toho by mohly vzniknout nové formy diplomacie, které by svým fungováním mohly připomínat metody tajné diplomacie, což znamená, že na ní stále závisí úspěch aplikace nové diplomacie. Zde je důležitým faktorem pro vznik nové diplomacie vzestup demokracie, což činí nutnost vytvářet otevřenou diplomacii pro veřejné mínění (Butterfield 1966b: 186–187).

4.2.3. Tendence ve vývoji instituce diplomacie

Butterfield nezkoumá tendence ve vývoji diplomacie jako instituce mezinárodní společnosti, nicméně uvažuje o změně role diplomacie. V jeho úvahách lze určit několik tendencí, týkajících se rozvoje diplomacie. Za prvé, stejně jako Bull, Butterfield poukazuje na úpadek profesionální diplomacie. Tuto tendenci zdůrazňuje v důsledku globálního technologického pokroku. Zrychlení komunikace a vznik více příležitostí pro přímé schůzky na nejvyšší úrovni se odrazilo v profesionální diplomacii ve smyslu, že role velvyslanců v cizích státech klesla a omezila jejich účast na vývoji a provádění zahraniční politiky státu (Butterfield 1966b: 187).

Jak již bylo popsáno výše, jedním z důležitých faktorů pro vznik nové diplomacie byl vzestup demokracie. Právě v této změně Butterfield vidí další teoretickou tendenci pro rozvoj diplomacie v negativním smyslu slova. Předpokládal, že vzestup demokracie by mohl vést k oslabení diplomacie země, která demokracii nastolila, protože zahraniční politika, včetně diplomacie země, by mohla skončit v rukou vládnoucí strany, což by v důsledku mohlo vést k jejímu úpadku (Butterfield 1966b: 188).

Jednu z tendencí rozvoje diplomacie Butterfield vidí v posílení morálního faktoru. Naznačuje, že právě tento faktor by měl mít na charakter diplomacie ve 20. století největší vliv. Důvodem je podle něj strach z reálné války. Vlády států, které se obávají vypuknutí bojů, čelí potřebě hledat mírové řešení konfliktních situací bez hrozby použití hrubé síly (Butterfield 1966b: 190).

Za zmínku stojí mimo jiné i důležité otázky, které Butterfield klade k historickému pohledu na diplomacii 20. století. Klade si otázku, zda vývoj zahraniční politiky ve 20. století není pomalý. Byl by vývoj rychlejší, kdyby po první světové válce nedošlo k odmítnutí historických diplomatických zkušeností, a naopak by byl použit k následnému formování zahraniční politiky? Butterfield na tyto otázky neodpovídá, nicméně tvrdí, že důsledkem takového odmítnutí historické zkušenosti je propad ve studiu diplomatických dějin, který je dle jeho názoru součástí celkového úpadku politických dějin. Podle něj ve 20. století státy neměly odmítat tak razantně minulé zkušenosti, protože nové demokracie musely opakovat negativní zkušenosti svých předchůdců (Butterfield 1966b: 184).

4.2.4. Vztah diplomacie s jinými institucemi mezinárodní společnosti

Pokud jde o spojení instituce diplomacie a dalších institucí mezinárodní společnosti, Butterfield zmiňuje propojení diplomacie a mezinárodního práva, a také spojení diplomacie a rovnováhy sil. Ve vztahu k mezinárodnímu právu srovnává mezinárodní systémy 18. a 20. století. V obou obdobích existoval

paralelní systém práv států. Rozdíl je v tom, že povaha práva v 18. století byla dynastická a ve 20. století demokratická v návaznosti se vzestupem demokratických systémů u států, jejichž práva byla plně uznána. Z důvodu této proměny, z dynastické na demokratickou, byla diplomacie ve 20. století omezená (Butterfield 1966b: 188).

V době existence toho, co Butterfield nazývá „starou“ nebo „historickou“ diplomacií, nebyl formulován princip rovnováhy sil, nicméně ve skutečnosti byl používán. Jako příklad používá existenci a rozložení sil mezi městskými státy renesanční doby. V této souvislosti Butterfield uvádí, že daný příklad předcházela éře národních států. Poukazuje na to, že v rámci formování nové diplomacie byl tento princip předpisem pro zahraniční politiku státu. V tomto ohledu lze o zmíněném principu hovořit jako o předpisu pro formulování národních zájmů a politik pro jejich naplňování v systému národních států. Současně Butterfield vznáší téma poklesu ve studiu diplomatických dějin, protože podle jeho názoru ze zkušeností získaných před rokem 1919 měla vzniknout určitá forma vědy o diplomacii, na jejímž základě by se následně rozhodovalo o provádění zahraniční politiky. Podle něj by taková věda zahrnovala pravidla a maxima, která by předávala zkušenosti z diplomatické práce důležité pro provádění zahraniční politiky (Butterfield 1966b: 183).

4.3. Martin Wight

4.3.1. Definice diplomacie

Martin Wight svou definici instituce diplomacie popisuje jako systém a umění komunikace mezi státy. Pokud vezmeme v úvahu jednotlivě každou část této definice, pak umění komunikace zahrnuje, dle jeho vysvětlení, komunikaci mezi státy ve specificky soudržném politickém systému světa, který se skládá z měnících se společenství států. Pod komunikačním systémem Wight rozumí existenci dvou typů komunikace, kterou mohou státy používat. Jsou jimi stálé zastoupení a konference (Wight 1978: 113).

Stálá zastoupení představují stálá velvyslanectví jednoho státu v hlavních městech jiných států. Výhodou použití této formy výměny poslů je, že přítomnost stálého zastoupení v cizích zemích usnadňuje komunikaci mezi státy v případě mimořádné krizové situace. Je však důležité zmínit specifika této formy zastoupení. Za prvé, území trvalého zastoupení státu na území jiné země není enklávou státu. Samotné území velvyslanectví je však pro místní jurisdikci zcela nedotknutelné. Za druhé jde o existenci diplomatické imunity velvyslance na území státu, kde se nachází, k výkonu svých funkcí. Stejně jako je území velvyslanectví nedotknutelné pro místní jurisdikci, je i osobnost velvyslance nedotknutelná. Velvyslanec nemůže být zatčen a donucen přijít k soudu bez svého souhlasu. Oficiální korespondence je taktéž nedotknutelná a velvyslanec je zvláště zdaněn (Wight 1978: 113–114).

Wight na rozdíl od svých kolegů vyvolává důležitou otázku rozdělení diplomacie a špionáže. Tvrdí, že diplomacie a špionáž mají zásadní rozdíly, ale na druhou stranu mají společné vlastnosti. Základem diplomacie jsou jednání, zatímco základem špionáže jsou podvratné intriky. Obojí však probíhá za pomoci zástupců jednoho státu na území druhého (Wight 1978: 116). Autor tvrdí, že rozdíl mezi těmito profesemi je v tom, že diplomacie je umění míru a špionáž je umění války (Wight 1978: 117). Tajná diplomacie přispěla k tomu, že se tyto dvě profese mísili. Teprve v 19. století se mezi nimi podařilo vytvořit dělicí čáru na základě toho, že se zvýšil počet diplomatických zaměstnanců, což nakonec rozdělilo diplomatické zastoupení na diplomatické služby a tajné služby (Wight 1978: 116).

V souvislosti s tím, že Wight vidí rozdíl mezi diplomacií a špionáží, uvádí i jiný pojem diplomacie, a to revoluční diplomacii. Definuje ji jako diplomacii, která nahrazuje normální diplomacii v období, kdy jsou země na pokraji nové války a dochází k mísení diplomacie a špionáže. V případě, že ve státě, který se podílí na diplomatickém systému, dojde ke změně vlády a u moci bude revoluční vláda. V takovém případě může dojít k úplnému zničení diplomacie jako součásti zahraniční politiky státu (Wight 1978: 117). Wight jako důkaz svého tvrzení uvádí

slova sovětského revolucionáře a lidového komisaře SSSR Lva Trockého, který tvrdil, že revoluce nepotřebuje diplomacii (Wight 1978: 118).

4.3.2. Funkce diplomacie

Wight popisuje tři funkce diplomacie: získávání a předávání informací, vyjednávání a komunikace. Wight popisuje tyto funkce v souvislosti se dvěma body: funkcemi diplomatického agenta a existencí revoluční diplomacie. Pokud jde o funkce diplomatického agenta, autor je dělí na ty, které se vztahují na spolupráci se zahraniční vládou a na tu, pro jejíž realizaci není spolupráce se zahraniční vládou nutná. K prvnímu typu patří funkce komunikace a funkce vyjednávání. Pod komunikační funkcí se rozumí předávání zprávy zahraniční vládě od vlády státu, kterou zastupuje, a naopak předávání zpráv od zahraniční vlády. Pod funkcí vyjednávání autor rozumí vyjednávání velvyslance se zahraniční vládou jménem vlády svého státu (Wight 1978: 115). Do druhé skupiny funkcí Wight řadí jednu jedinou funkci, a to předání informací. Tato funkce je přidělena zvlášť do oddělené skupiny z toho důvodu, že se na procesu takového předání nepodílí zahraniční vláda, nýbrž funkcí velvyslance je shromažďování a předávání informací, které lze použít k formování zahraniční politiky jeho domácí vládou. Autor také upozorňuje na fakt, že tato funkce je specifickým rysem diplomacie, protože ji spojuje se špionáží (Wight 1978: 115–116).

Navazuje na to i výše popsany pojem revoluční diplomacie. Autor poukazuje na to, že tento jev deformuje funkce normální diplomacie. Diplomaté získávají funkci špionů, zatímco jednání jsou nahrazena podvratnou činností ze strany diplomatů a místo komunikace mezi státy se používají propagandistické metody (Wight 1978: 117).

4.3.3. Tendence ve vývoji instituce diplomacie

Hlavní tendence, kterou vidí ve vývoji diplomacie, je negativní tendence ke snižování diplomatických standardů. Podle něj tato tendence vznikla již v první

polovině 19. století. Od té doby instituce diplomacie obecně prochází úpadkem, protože ve 20. století vzniklé komunistické země popřely význam této instituce a využívaly jej pouze k zisku. Naopak africké a asijské země se dosud dostatečně nezapojily (Wight 1978: 120). V tomto ohledu si autor klade otázku, zda diplomatické tradiční metody a standardy jsou skutečně tak zastaralé, že posunuly morální aspekty rozhodování o používání revolučních praktik stranou. Ve své práci odpověď na tuto otázku autor neudává (Wight 1978: 121).

Jako jeden z jednotlivých projevů Wight poukazuje na existenci tendence podřízenosti diplomacie propagandě. Příkladem je nástup fašistických režimů a jejich metody změny zahraniční politiky do podoby propagandy. Nadto Hitler i Mussolini, které Wight uvádí jako příklad, zanedbávali roli ministerstva zahraničí a velvyslanců v jiných zemích. Zejména Mussolini preferoval ukradené a zachycené dokumenty před oficiálními zprávami diplomatů (Wight 1978: 118).

4.3.4. Vztah diplomacie s jinými institucemi mezinárodní společnosti

Wight popisuje instituce diplomacie jako hlavní instituce mezinárodní společnosti. Důvodem je jeho tvrzení, že diplomacie je jednou z nejstarších institucí vzhledem k existenci systému vyslanců před vznikem systému stálého zastoupení a jeho rozšíření mimo Evropu (Wight 1978: 113). Z tohoto důvodu lze hovořit o univerzálnosti diplomacie jako instituce mezinárodní společnosti, která může existovat v jakémkoliv systému států (Mironov 2021: 15).

Wight popisuje diplomacii jako instituci a poukazuje na to, že pravidla a principy fungování diplomacie jsou zakotveny v mezinárodním právu. K těmto pravidlům a zásadám patří pravidla, která zakotvují princip fungování stálého zastoupení na území jiného státu, stejně jako vzájemné přijímání velvyslanců z jiného státního úřadu. Mezinárodní právo mimo jiné zakotvuje i princip imunity, kterou má velvyslanec na území hostitelského státu (Wight 1978: 113–114). Mezinárodní právo však nestanoví jako povinnost pro nezávislé státy přijímat a

používat princip trvalého diplomatického zastoupení. To znamená, že podle mezinárodního práva není nezávislý stát povinen posílat své velvyslance do jiných zemí a přijímat zahraniční stálé diplomatické zastoupení na území svého státního úřadu. Ve 20. století však velmoci donutily zejména asijské země k používání systému diplomatických zastoupení a rozšířily tak tento systém na území Evropy (Wight 1978: 114). Kromě tohoto vlivu velmocí na instituce diplomacie byl v minulosti prostřednictvím Vídeňského kongresu upevněn rozdíl mezi velmocemi a malými mocnostmi ve vztahu k diplomatickým agentům. Vídeňský kongres zakotvil čtyři třídy diplomatických agentů, mezi ně patřili velvyslanci a ministři. Vzhledem k rozdílu v držení moci byli velvyslanci diplomatickými agenty velmocí a ministři působili jako diplomatictí agenti malých mocností (Wight 1978: 115).

4.4. Adam Watson

4.4.1. Definice diplomacie

Adam Watson se zabývá institucí diplomacie ve své práci „Diplomacy. The dialogue between states“. Definuje instituce diplomacie jako prostředek komunikace států, vlád a hlav států s vnějším světem. Tato komunikace vzniká mezi státy v důsledku jejich koexistence v jednotném vzájemně propojeném systému. Diplomacie je mechanismus, který umožňuje dialog mezi státy prostřednictvím slibů, ujednání, smluv, kodexů chování a institucí (Watson 1984: 111, 1). Autor přitom defínuje diplomatický dialog jako nástroj mezinárodní společnosti, který má respektovat odlišné názory při řešení střetů zájmů mezi stranami pomocí civilizovaných metod (Watson 1984: 7–8).

Definice diplomacie Watson rozděluje na dvě verze: starou definici (to, co bylo dříve chápáno jako diplomacie) a moderní definici (to, jak rozumíme diplomacii v současné fázi). Podle původní definice diplomacie, o které píše Watson, se jedná o formu komunikace mezi jednotlivými státy. Specifikem takové komunikace bylo, že byla založena na obchodních kontaktech států a také na hraničních územních sporech mezi nimi. Cílem takové diplomacie bylo sladit

politiku státu s vnějšími okolnostmi, které souvisejí především se zahraničně ekonomickými a vojenskými otázkami. Autor poukazuje na to, že tento cíl zůstal relevantním i v autorově současnosti. Důležitým specifikem takové komunikace mezi státy byla také její nestálost. Jako příklad Watson označuje diplomacii vedenou starověkým Egyptem a královstvím Chetitů, kteří byli v kontaktu pouze v otázkách obchodu a teritoriálních sporů (Watson 1984: 2). Definicí moderní diplomacie autor zakládá na tom, že diplomacie ve skutečnosti plní jednu z funkcí státu, protože zahrnuje jeho vztahy s jinými státy, stejně jako s dalšími prvky mezinárodního systému, k nimž patří institucionalizované aliance a seskupení, stejně jako mezinárodní organizace. Kromě toho může moderní diplomacie zahrnovat i vztahy státu s nestátním aktérem, který má vliv na mezinárodní scéně. Mezi takové nestátní aktéry autor řadí politická hnutí nebo mezinárodní organizace a také obchodní organizace. Pro ilustraci tohoto tvrzení uvádí autor jako příklad politického hnutí, které má vliv na mezinárodní scéně, a to dostatečné pro vznik diplomatického dialogu se státem, Organizaci pro osvobození Palestiny. Jako příklad takové mezinárodní organizace uvádí autor církve a jako příklad obchodní organizace ropnou společnost (Watson 1984: 111). Jednou z důležitých charakteristik moderní diplomacie je možnost kontinuity komunikace a jednání mezi státy (Watson 1984: 7). Autor také poukazuje na to, že formy a mechanismy moderní diplomacie jsou modernizovanou verzí zděděných od evropského systému států (Watson 1984: 111).

4.4.2. Klasifikace diplomacie

Watson podobně jako Bull klasifikuje diplomacii jako bilaterální a multilaterální. Bilaterální diplomacii definuje jako důvěrnou komunikaci mezi oběma státy. V autorově současnosti však podle autora něj nemůže být diplomacie čistě bilaterální. V situacích v historii států, kdy k čistě bilaterální diplomacii došlo, byly kontakty mezi státy nejprimitivnější (Watson 1984: 7).

Multilaterální nebo všestrannou diplomacii autor definuje jako vztahy států v systému, kterých se účastní tři nebo více států. Multilaterální dialog se vytváří a rozvíjí v procesu rozvoje samotného systému států. Tento druh diplomacie představuje způsob, jak zapojit co nejvíce států, obzvláště velmocí, do současných jednání o otázkách týkajících se většiny států, jako jsou například otázky míru. Multilaterální diplomacie doplňuje bilaterální diplomacii bez tendence ji nahrazovat (Watson 1984: 7).

4.4.3. Funkce diplomacie

Watson ve své práci popisuje funkci diplomatického dialogu, který tvoří základ diplomacie. Zdůrazňuje funkci zmírnění rozporů mezi konfliktními stranami. Podle jeho názoru dochází k diplomatickému dialogu na základě dvou důvodů: přítomnosti společných zájmů a přítomnosti střetu zájmů. Pokud se v případě shody zájmů používá diplomatický dialog jako sjednocující mechanismus, jako je tomu například v případě jednání o všeobecném míru, pak je v případě střetu zájmů nutný diplomatický dialog ke zmírnění vztahů mezi konfliktními zeměmi (Watson 1984: 4–5, 7–8). Takovýto dialog může být zprostředkován také pomocí mediátora. Jeho výsledkem by mělo být zmírnění neshod mezi jednotlivými stranami, v ideálním případě by mělo dojít k usmíření bez nátlaku (Watson 1984: 7–8).

Kromě funkcí diplomatického dialogu autor popisuje také funkce diplomatické služby. Rozlišuje čtyři takové funkce. První z nich je shromažďování informací o možnostech a záměrech země, ve které je diplomatická služba akreditovaná plnit své funkce. Pokud shromažďování těchto informací není možné, pak je od diplomatické služby požadováno celkové posouzení záměrů a schopností jiného státu. K výkonu této funkce dochází prostřednictvím stálého diplomatického zastoupení, které má diplomatickou imunitu před místní jurisdikcí (Watson 1984: 113). Druhou funkcí je mapování získaných informací. Tato funkce je vykonávána částí diplomatické služby, která se nachází na území domácího státu

(Watson 1984: 113–114). Třetí funkcí diplomatické služby, kterou Watson zdůrazňuje, je poskytování možnosti zavedení zahraniční politiky na základě získaných údajů. Důležitým bodem výkonu je, že při vytváření různých možností pro politiku, které budou později předloženy vládě, musí diplomatická služba vzít v úvahu nejen samotné získané informace, ale také různé okolnosti, které mohou politiku státu ovlivnit. Je také důležité brát v úvahu důsledky politických rozhodnutí v zemi, protože mohou mít dopad nejen na vnitropolitickou situaci, ale i na zahraniční vztahy (Watson 1984: 113, 114–115). Poslední funkcí diplomatické služby, kterou autor popisuje, je informování zahraniční vlády o rozhodnutích přijatých domácí vládou diplomatické služby. Důležitým prvkem této funkce je schopnost diplomatů předat informace vládě cizího státu tak aby nedošlo k nedorozuměním. Nejúčinnějším způsobem, jak předávat a objasňovat informace cizímu státu, je předávání informací prostřednictvím vlastního velvyslance v konkrétním státě. Předávání informací skrze velvyslanectví druhého státu může vést ke vzniku komunikačního šumu a nemusí být nutně předáno přesně a přesvědčivě (Watson 1984: 113, 115).

Kromě toho autor zmiňuje i funkce diplomacie v mezinárodních organizacích. Na příkladu OSN autor ukazuje, že diplomacie v takových organizacích může plnit funkci kolektivního centra diplomatických aktivit států, které jsou součástí mezinárodní organizace. To je možné, protože v těchto organizacích se shromažďují diplomatictí zástupci všech členů organizace. Tyto organizace poskytují účastníkům místo setkání k řešení konfliktních otázek, které státy nemohou vyřešit mimo organizaci. Mezinárodní organizace mohou působit jako nástroj pro ratifikaci přijatých rozhodnutí, na kterých se členské strany organizace dohodly mimo ni (Watson 1984: 118).

4.4.4. Tendence ve vývoji instituce diplomacie

Ve Watsonově práci lze určit tři tendence ve vývoji diplomacie, o kterých uvažuje. První tendence souvisí s formováním zahraniční politiky států. Zahraniční politika

vzniká za účasti ministra zahraničí, který mimo jiné vykonává vedení diplomatické služby. Nicméně dochází k poklesu role ministra zahraničních věcí při rozhodování o formování zahraniční politiky státu a jejím směřování z důvodu zvýšení role ostatních ministerstev. Do práce v oblasti zahraniční politiky se začala zapojovat ministerstva, která se do té doby na tvorbě zahraniční politiky podílela pouze v rámci hlavních společných směrů zahraniční politiky. Ministerstva jako Ministerstvo obrany, Ministerstvo financí a Ministerstvo obchodu překročily vnitřní agendu státní politiky a rozšířily svou působnost částečně o otázky související se zahraniční politikou. Například v případě Ministerstva obchodu jde o zahraniční obchod (Watson 1984: 112).

S výše uvedeným jsou spojeny i zbylé dvě tendence, které autor vyzdvihuje. Za první, z důvodu toho, že se role ministra zahraničí při formování zahraniční politiky začala zmenšovat, začala se zvětšovat role hlav států a vlád. V důsledku toho dochází ke zvyšování počtu schůzek hlav vlád a jejich ministrů, a to jak mezi sebou, tak se zástupci cizích států. K tomu přispívá i rozvoj komunikačních a dopravních prostředků (Watson 1984: 112). Za druhé, tendence snižování role ministra zahraničních věcí v souvislosti s angažovaností ostatních ministrů ve formování zahraniční politiky je způsobena rozšířením témat, která jsou v této souvislosti vznesena. K tomu došlo také na základě rozšíření geografie mezinárodního systému (Watson 1984: 111).

Za zmínku stojí také tendence, kterou autor vyzdvihuje uvnitř diplomatického systému. Ta souvisí s přerušením diplomatických vztahů mezi státy. Zpočátku bylo přerušení diplomatických vztahů předzvěstí velké zahraničněpolitické krize v podobě války. V autorově současnosti se však přerušení diplomatických vztahů začalo používat jako protest proti určitým krokům a politikám, které podniká vláda státu, kde sídlí stálé diplomatické zastoupení (Watson 1984: 120).

4.4.5. Vztah diplomacie s jinými institucemi mezinárodní společnosti

Část své práce Watson věnoval vazbám diplomacie a mezinárodního práva. Je to jediná instituce mezinárodní společnosti, které je spolu s diplomacií věnována samostatná kapitola v jeho práci. Definiuje mezinárodní právo jako soubor pravidel, který musí být neustále aktualizován. Procesy jeho úpravy probíhají s pomocí vyjednávání prostřednictvím multilaterálního dialogu mezi státy, na které se vztahuje (Watson 1984: 29). To lze označit za jeden z hlavních úkolů diplomacie. Watson označuje proces úprav a doplňování mezinárodního práva za složitý a nepřetržitý. Tyto vlastnosti má proto, že státy usilují o jeho neustálé přizpůsobování dění (Watson 1984: 31). Watson také rozlišuje dva důvody pro vznik těchto procesů: problémy pořádku a problémy justice. Pod prvním důvodem chápe otázky revize normativní strany mezinárodního práva a pod druhým zakotvení pojmu spravedlnost na mezinárodní úrovni. Pokud s první kategorií příčin nevznikají žádné problémy, protože všichni se k těmto otázkám staví ze stejné pozice, mohou nastat problémy s druhou kategorií příčin. Problém je v tom, že na mezinárodní úrovni neexistuje žádná obecně přijímaná koncepce spravedlnosti. Dochází ke střetům zájmů mezi státy, na pozadí čehož jejich koncepty spravedlnosti, nejsou vzájemně kompatibilní, aby vytvořily jednotnou koncepci (Watson 1984: 32–33). Lze říct, že diplomacie poskytuje podporu při kontrole dodržování norem mezinárodního práva a zároveň poukazuje na hranice pojmu spravedlnosti a justice. Díky ní lze předejít velkému množství hrozeb. Diplomacie působí jako filtr koncepcí spravedlnosti některých států, se kterými většina států v těchto otázkách nesouhlasí (Watson 1984: 39).

Kromě výše popsaného se spojení diplomacie a mezinárodního práva, které Watson popisuje, projevuje i v praktické oblasti mezinárodního práva. Za prvé, soudní spory mezi státy. Příprava a odvolání státu k Mezinárodnímu soudu ve sporné věci nebo řízení v rámci mezinárodních tribunálů jsou diplomatická řízení. Diplomacie také podporuje mimosoudní urovnání sporů mezi státy, přestože došlo

k soudnímu sporu. Mezinárodní soud nemá pravomoci pro uložení trestu, a proto patří tento proces pod diplomacii (Watson 1984: 35).

4.5. Ian Hall

4.5.1. Definice diplomacie

Ian Hall je autorem, který je vztahován k Anglické škole a zkoumal diplomacii ve svém textu „Diplomacy, Anti-diplomacy and International Society“ v kolektivní monografii „The Anarchical Society in a Globalized World“. Ve své práci Ian Hall analyzuje díla jiných autorů Anglické školy, jako jsou Hedley Bull a James Der Derian, ale nepředstavuje svou vlastní definici diplomacie. Souhlasí s Der Derianem v tom, že rozumí pod diplomatickou kulturou uskutečňování komunikace mezi státy a zároveň vymezování jejich hranic. S odkazem na něj doplňuje, že diplomatická kultura pomáhá definovat hranice mezi skupinami států v mezinárodním systému. Podle něj to znamená existenci mezinárodní společnosti, ale bez světové společnosti (Hall 2006: 160–161).

4.5.2. Klasifikace diplomacie

Ve svém textu Hall pracuje se třemi typy antidiplomacie. Teoretici, kterými se zabývá nepovažují antidiplomacii za samotnou diplomacii, protože je v rozporu s tradiční diplomatickou praxí (Hall 2006: 155). Za prvé je to veřejná diplomacie. Poznává, že tento typ diplomacie je založen na komunikaci nikoli vlád, ale národů. V tom vidí problém, protože odlišit veřejnou diplomacii od propagandy je obtížné (Hall 2006: 151–152). Popisuje také dolarovou diplomacii. Tím se rozumí forma finanční pomoci ze strany jednoho státu druhému s cílem vytvořit z něj spojence v klíčových otázkách. Příkladem tohoto přístupu je konfrontace USA a SSSR v období studené války, stejně jako konfrontace Číny a Tchaj-wanu (Hall 2006: 154). Posledním ze tří typů antidiplomacie je diplomacie nátlaku. Tento typ antidiplomacie má za cíl šířit hrozbu použití vojenské síly nebo jiných nátlakových metod, jako je zavedení sankcí (Hall 2006: 155).

4.5.3. Tendence ve vývoji instituce diplomacie

Na rozdíl od Bulla a dalších zástupců první generace Anglické školy Hall zaznamenává pozitivní dopad technologického progresu na instituce diplomacie. Upozorňuje, že zavedení počítačových technologií a nových komunikačních prostředků jako telefonu, a e-mailu zajistí efektivnější fungování všech zahraničních zastoupení. Zároveň však souhlasí s Bullem, že žádné zásadní změny v diplomacii tímto vyvolány nejsou. Jako potvrzení tohoto argumentu uvádí příklad používání telefonu jako technologického komunikačního prostředku, který i přes své šíření neměl na diplomacii velký vliv. Zároveň však také upozorňuje na to, že zavedením telefonu vznikla „horká linka“ mezi státy. Na základě toho vznikl v 90. letech pojem „telefonní diplomacie“, který označuje přímá telefonní jednání mezi hlavami států. Takové telefonické rozhovory se používají minimálně. K dosažení potřebného psychologického a politického efektu by jejich frekvence totiž neměla být vysoká (Hall 2006: 148–149).

4.6. Shaun Riordan

4.6.1. Klasifikace diplomacie

Shaun Riordan popisuje vládní diplomacii. Pod tímto termínem má na mysli diplomacii prováděnou vládními orgány ve vztahu k jiným státům a také k nevládním a podnikovým organizacím. Státy pomocí vládní diplomacie poskytují legitimitu nestátním aktérům mezinárodních vztahů a umožňují jim činnost na svém území. Autor také tvrdí, že taková vládní diplomacie by měla být mimo jiné zaměřena na rozvoj produktivní spolupráce s nestátními organizacemi s cílem převzít jejich pracovní zkušenosti a přilákat ke spolupráci na politických rozhodnutích, což by v konečném důsledku znamenalo vytvoření kolektivního řízení politických rozhodnutí (Riordan 2003: 130–131).

Kromě toho Riordan navrhuje v rámci vládní diplomacie vytvoření nové diplomacie, která by zrušila systém zahraničních zastoupení i diplomatických

titulů. Na základě vyspělých komunikačních technologií by měl být vyvinut systém přizpůsobený konkrétní zemi. Přítomnost takového systému umožní zvýšit efektivitu zahraničních misí tím, že lidé budou operovat z míst, kde to bude nutné bez omezení jednotnou fyzickou základnou (Riordan 2003: 134). Tuto novou diplomacii, kterou popisuje, autor staví proti tradiční diplomacii (Riordan 2003: 135). Jako důvod, proč by měla být takto změna uskutečněna uvádí profesní insolventi a s ní spojené finanční a osobní náklady (Riordan 2003: 109, 135).

4.6.2. Tendence ve vývoji instituce diplomacie

Autor cíleně nezkoumá tendence rozvoje diplomacie jako instituce mezinárodní společnosti. V textu své práce však poukazuje na některé z nich. Riordan se dívá na mezinárodní prostředí z hlediska postmodernismu. Rozděluje státy na postmoderní a ne postmoderní. Při trvání na tvrzení, že postmoderní státy mezi sebou neválčí, dochází k závěru, že mezi postmoderními a nepostmoderními zeměmi mohou během formulace strategie interakce nastat třenice v otázkách bezpečnosti. Na základě toho dochází k rozšiřování zahraničněpolitických témat (Riordan 2003: 130).

Kromě toho autor popisuje také propojení diplomacie a technologického rozvoje. S technologickým rozvojem převzaly soukromé společnosti část diplomatických funkcí, mezi které patří konzulární a komerční služby. Podle Riordana bude nejlepším pokračováním této tendence zrušení zahraničních zastoupení států, protože rozvoj komunikačních technologií umožní zvýšit efektivitu diplomatických misí bez jediného fyzického zastoupení v zahraničí (Riordan 2003: 134).

Za zmínku také stojí, že autor poukazuje na další dvě tendence: rozšíření počtu postmoderních zemí a fragmentaci tradiční diplomacie. Tradiční diplomacie podle něj otevírá prostor pro rozvojové a malé státy. Pokud si tyto státy kvůli vnitřním problémům nemohly dovolit být plnohodnotnými účastníky tradičního

diplomatického systému, pak prostřednictvím tohoto procesu budou mít příležitost prosazovat svůj postoj a pomoci svému ekonomickému rozvoji a image (Riordan 2003: 133).

5. Závěr

Cílem této diplomové práce je zmapovat názory jednotlivých autorů Anglické školy ve vztahu k diplomacii jako instituci mezinárodní společnosti a poté vytvořit typologii pojetí diplomacie v rámci Anglické školy. Z cíle práce byly odvozeny následující výzkumné otázky: Jak instituci diplomacie vnímali autoři, kteří patří k Anglické škole? Liší se vnímání instituce diplomacie autory různých generací? Liší se vnímání instituce diplomacie uvnitř jednotlivých generací? Lze na základě získaných dat formulovat typologii pojetí diplomacie mezi autory Anglické školy?

Jak vnímali instituce diplomacie zvolení autoři Anglické školy?

Na základě stanovených kritérií byli zkoumány díla šesti autorů Anglické školy. Definici diplomacie, kterou autoři používají pro výzkum této instituce mezinárodní společnosti, lze určit pouze u tří autorů: Hedley Bulla, Martina Wighta a Adama Watsona. Všichni do určité míry popisují diplomacii jako komunikaci mezi státy za použití mírových prostředků. Butterfield nepředstavuje vlastní definici diplomacie, ale přirovnává ji k podnikání mezi lidmi.

Z hlediska klasifikace jsou dva autory, kteří se zaměřují ve svém výzkumu diplomacie na oddělení bilaterální a multilaterální diplomacie. Těmito autory jsou Hedley Bull a Adam Watson. Bull zároveň rozlišuje diplomacii na stálou a dočasnou nebo ad hoc diplomacii a institucionalizovanou diplomacii.

Funkce diplomacie ve svých dílech popisují Bull a Wight. A pokud Wight popisuje tři funkce diplomacie jako je získávání a předávání informací, vyjednávání a zajištění komunikace mezi státy, Bull rozšiřuje tento seznam o dvě další funkce. Jedná se o symbolickou funkci diplomacie a minimalizaci následků rozporu mezi státy. Watson popisuje funkci diplomatického dialogu, a to snížení rozdílů mezi konfliktními státy, jako i funkce diplomatických služeb, mezi které patří shromažďování informací o zemi, ve které je diplomatická služba

akreditována, hodnocení přijatých dat a vypracování možností zahraniční politiky na základě získaných údajů.

Z hlediska tendencí, které autoři pozorují ve vývoji diplomacie jako instituce, spojuje autory první generace tendence k úpadku diplomacie jako instituce. Přitom autoři nové generace tam, kde vidí úpadek autoři první generace, vidí pozitivní vývoj. Hlavním tématem neshod v tomto ohledu je dopad technického pokroku na diplomatické systémy. Butterfield poukazuje zejména na úpadek profesionální diplomacie v důsledku rozvoje technologií, konkrétně rozvoje komunikačních a dopravních, což umožňuje zvýšení komunikace na nejvyšší úrovni, což zase snižuje roli profesionálních diplomatů na diplomatických misích. Opačný názor na vliv technologického pokroku na diplomacii zastává Ian Hall. Technologický pokrok má podle něj pozitivní vliv na výkon diplomatických funkcí, protože rozvoj technologií a jejich využití v diplomatickém systému umožňuje efektivnější výkon například konzulární činnosti. Riordan také pozitivně hodnotí technologický pokrok a jeho vliv na diplomatický systém. Na rozdíl od Halla, který se zabývá technologickým pokrokem z hlediska jeho vlivu na diplomatický systém, jej Riordan zvažuje z hlediska předávání části diplomatických funkcí aktérům soukromého sektoru. Z jeho pohledu bude logickým pokračováním této tendence prohloubení aplikace komunikačních technologií s cílem zefektivnění diplomatických misí bez přítomnosti fyzických zastoupení států na cizím území. Autoři vidí i další tendence ve vývoji diplomacie. Obecně lze názory Bulla, Wighta, Butterfielda a Watsona označit za pesimistické, protože každý z nich vidí ve vývoji diplomacie do určité míry úpadek, zatímco podle Halla a Riordana má diplomacie tendenci k pozitivnímu vývoji.

Posledním kritériem, na jehož základě byla zpracována díla těchto autorů, je posouzení vztahu instituce diplomacie k jiným institucím koncepce mezinárodní společnosti. Popis vztahů diplomacie a dalších institucí mezinárodní společnosti v dílech autorů, kteří jsou v této práci zkoumáni, lze nalézt pouze v dílech autorů první generace Anglické školy. Většina z nich popisuje diplomacii jako

podřízenou vůči některým z nich. Například Bull ji popsal jako podřízenou vůči všem institucím mezinárodní společnosti, ale především k rovnováze sil. Butterfield také definoval její podřízenou roli ve vztahu k rovnováze sil. Martin Wight popsal ale odlišný názor, protože definoval diplomacii jako hlavní instituci mezinárodní společnosti kvůli její univerzálnosti ve vztahu k různým systémům států. Někteří autoři také poukazovali na přímé propojení diplomacie a mezinárodního práva. Takovým autorem byl i Wight, který poukazoval na velký vliv mezinárodního práva na diplomacii. Také Watson tyto souvislosti popsal s tím, že jsou spojeny jak normativním, tak i praktickým způsobem.

Liší se vnímání instituce diplomacie autory různých generací?

Klíčový rozdíl mezi vnímáním diplomacie mezi různými generacemi Anglické školy lze pozorovat ve vizi tendence vývoje diplomacie jako instituce mezinárodní společnosti. Jak bylo popsáno výše, autoři první generace vidí v různé míře tendence k úpadku diplomacie. Zatímco autoři druhé generace vidí spíše pozitivní vývoj této instituce.

Také rozdíly ve vnímání diplomacie jako instituce lze pozorovat v souvislosti s klasifikací diplomacie zkoumaných autorů. Autoři první generace staví své klasifikace diplomacie na kontrastu: stará diplomacie/nová diplomacie; bilaterální diplomacie/multilaterální diplomacie; stálá diplomacie/dočasná diplomacie. Autoři druhé generace mají tendenci rozlišovat typy diplomacie které vzájemně nekonfrontují a neodlišují. Ian Hall zkoumal klasifikaci antidiplomacie, kterou předložil James Der Derian, a která se skládá ze tří typů. Shaun Riordan pracoval s jedním druhem vládní diplomacie. Stojí také za zmínku, že Riordan také pracuje s kontrastem mezi tradiční diplomacií a novou diplomacií, což potvrzuje, že toto generační vymezení lze nazvat tendencí, nikoli pravidlem.

Liší se vnímání instituce diplomacie uvnitř jednotlivých generací?

S ohledem na vizi tendence rozvoje diplomacie uvnitř první generace autorů Anglické školy lze pozorovat určité názorové rozdíly. Navzdory obecné vizi první

generace úpadku instituce diplomacie, Bull vidí tento úpadek ve vztahu k bilaterální diplomacii kvůli zvýšení role multilaterální diplomacie a také úpadek vyjednávání jako klíčové funkce diplomacie. Jak již bylo popsáno výše, Butterfield pozoroval úpadek profesionální diplomacie v důsledku technického pokroku. Wight viděl úpadek diplomacie ve snižování jejích standardů. Tento trend vidí ve změnách tradičních metod diplomacie kvůli znehodnocování této instituce komunismem ve dvacátém století. Watson vidí úpadek diplomacie v klesající roli ministra zahraničí při formování zahraniční politiky státu kvůli rostoucí roli dalších ministrů v tomto procesu.

Uvažovat o rozdílech vnímání instituce diplomacie v rámci zkoumaných děl autorů druhé generace Anglické školy podle mého názoru není možné, protože oba autoři mají k této instituci zcela odlišný přístup a zaměřují se na různá témata. Hall pracuje s klasifikací Der Derianovy antidiplomacie a Riordan uvažuje o vládní diplomacii a o nové a tradiční diplomacii.

Lze na základě získaných dat formulovat typologii pojetí diplomacie mezi autory Anglické školy?

Na základě výše popsaného výzkumu lze zformulovat typologii pojetí diplomacie mezi autory Anglické školy. Typologie je založena na vizi vývoje této instituce z pohledu zkoumaných autorů a se skládá ze dvou typů. První typ pojetí diplomacie je založen na argumentech o negativním rozvoji instituce diplomacie. Tento typ zahrnuje názory, které byly zformulovány Hedley Bullem, Herbertem Butterfieldem, Martinem Wightem a Adamem Watsonem. Druhý typ pojetí diplomacie obsahuje argumenty o pozitivním vývoji instituce. K tomuto typu pojetí diplomacie patří argumenty Iana Halla a Shauna Riordana. Na základě získaných dat tak lze hovořit o odlišném pojetí instituce diplomacie v rámci Anglické školy nejen na základě generace autorů, ale i na základě dalších kritérií.

6. Seznam literatury

Bull, H. (1966a). Society and anarchy in international relations. In: Wight, M. – Butterfield, H. eds., *Diplomatic investigations* (Cambridge: Harvard University Press), s. 35–50.

Bull, H. (1966b). The Grotian Conception of International Society. In: Wight, M. – Butterfield, H. eds., *Diplomatic investigations* (Cambridge: Harvard University Press), s. 51–73.

Bull, H. (1992). Martin Wight and the theory of international relations. In: Wight, M. – Wight, G. – Porter, B. eds., *International theory. The three traditions* (New York: Holms & Meier), s. ix–xxiii.

Bull, H. (1995). *The Anarchical Society* (London: Macmillan Press LTD).

Bull, H. (2000). Society and anarchy in international relations (1966). In: Alderson, K. – Hurrell, A. eds., *Hedley Bull on International Society* (Basingstoke and London: The Macmillan Press LTD), s. 77–94.

Butterfield, H. (1953). *Christianity, Diplomacy and War* (New York: Abingdon-Cokesbury Press).

Butterfield, H. (1966a). The balance of power. In: Wight, M. – Butterfield, H. eds., *Diplomatic investigations* (Cambridge: Harvard University Press), s. 132–148.

Butterfield, H. (1966b). The New Diplomacy and Historical Diplomacy. In: Wight, M. – Butterfield, H. eds., *Diplomatic investigations* (Cambridge: Harvard University Press), s. 181–192.

Buzan, B. (2001). The English School: An Underexploited Resource in IR. *Review of International Studies* 27 (3), s. 471–488.

Delahunty, R. J. (2008). *Herbert Butterfield, Christianity, and International Law*. Legal Studies Research Paper No. 18–31 (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1293005, 25. 1. 2023).

Dunne, T. (1998). *Inventing international society* (London: Macmillan Press LTD).

Hall, I. (2002). History, Christianity and Diplomacy: Sir Herbert Butterfield and International Relations. *Review of International Studies* 28 (4), s. 719–736.

Hall, I. (2006). Diplomacy, Anti-diplomacy and International Society. In: Little, R. – Williams, J. eds., *The Anarchical Society in a Globalized World* (Houndmills, Basingstoke: Palgrave MacMillan).

Hancock, B. (nedatováno). Herbert Butterfield. *The Gifford Lectures* (<https://www.giffordlectures.org/lecturers/herbert-butterfield>, 9. 4. 2023).

Kaczmarska, K. (2017). International Society. *International studies*. 20. 11. 2017 (<https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-98;jsessionid=CE767815BA6B70485982251AEBFCF10B#acrefore-9780190846626-e-98-div1-2>, 3. 9. 2022).

Library of congress (nedatováno). Public International Law: A Beginner's Guide (<https://guides.loc.gov/public-international-law/sources-of-law>, 23. 1. 2023).

Manning, C. A. W. (1975). *The Nature of International Society* (London and Basingstoke: The Macmillan Press LTD).

Mironov, V. (2017). *Očerky razvitija anglijskoj školy meždunarodnych otnošenij* (Omsk: Izdatel'stvo Omskogo gosudarstvennogo univeriteta).

Mironov, V. (2021). Diplomacija kak institut meždunarodnogo obščestva v Anglijskoj škole meždunarodnych otnošenij. *Istorija i sovremennoje mirovozzrenije*, 3 (1), s. 12–19.

Riordan, S. (2003). *The New Diplomacy* (Cambredge: Polity Press).

Sharp, P. (2003). Herbert Butterfield, the English School and the Civilizing Virtues of Diplomacy. *International Affairs* 79 (4), s. 855–878.

Suganami, H. (2001). C. A. W. Manning and the study of International Relations. *Review of International Studies*, 27(1), s. 91–107.

Watson, A. (1984). *Diplomacy. The dialogue between states* (Abingdon-on-Thames: Routledge).

Wight, M. (1966a). Why is there no international theory?. In: Wight, M. – Butterfield, H. eds., *Diplomatic investigations* (Cambridge: Harvard University Press), s. 17–34.

Wight, M. (1966b). Western Values in International relation. In: Wight, M. – Butterfield, H. eds., *Diplomatic investigations* (Cambridge: Harvard University Press), s. 89–132.

Wight, M. (1966c). The balance of power. In: Wight, M. –Butterfield, H. eds., *Diplomatic investigations* (Cambridge: Harvard University Press), s. 148–175.

Wight, M. (1977). *Systems of states* (London: Leicester University Press).

Wight, M. (1978). *Power politics* (New York: Holmes & Meier Publishers, Ink.).

Wight, M. (2005). *Four Seminal Thinkers in International Theory* (Oxford University Press: Oxford).

7. Resumé

This diploma thesis is dedicated to diplomacy as an institution of international society. The goal of this paper is to compare the views of individual authors of the English School on diplomacy as an institution of international society and then create a typology of the concept of diplomacy within the framework of the English School.

The concept of international society, along with its five institutions, was formulated by the founding members of the English School of International Relations Theory, namely Hedley Bull, Herbert Butterfield, and Martin Wight. The institutions of international society are balance of power, international law, war, great powers, and diplomacy.

The theoretical part of this diploma thesis examines the concept of international society and the first four of the mentioned institutions. This concept of international society is examined through the perspective of the founders of this school based on their works dedicated to this topic. Additionally, the contribution of Charles Manning to the creation of this concept is also considered, despite not formally being an author belonging to the English School. The four institutions of international society are also examined based on the works of the three founders of this theoretical school.

The practical part of this diploma thesis aims to study diplomacy as an institution of international society according to various authors of this theoretical school. This institution is examined based on the works of six authors belonging to the English School, namely Hedley Bull, Martin Wight, Herbert Butterfield, Adam Watson, Ian Hall, and Shaun Riordan. Their works are examined within the framework of six established criteria. Based on the obtained results, a typology of the concept of diplomacy within the English School is presented in the conclusion.